

HƏYDAR ƏLİYEV
AZARBAYCANNI XALQ'INA UMUMMİLLİ LİDER

Zəbərçət Süleymanova, Şakir Navruzov,
Gulcahan Osmanova

Yiqsum 2

QƏTQIY HELENI UMUMI MAKTABBİŞDI
2-SINIFBİŞISIN TS'ƏXNI MIZEN
DARSIN KITAB
MAKTABIN KİTAB

© Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi

**Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0
International (CC BY-NC-SA 4.0)**

Bu nəşr Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International lisenziyası (CC BY-NC-SA 4.0) ilə www.trims.edu.az saytında yerləşdirilmişdir. Bu nəşrdən istifadə edərkən lisenziyanın şərtləri qəbul edilmiş sayılır:

İstinad zamanı nəşrin müəllif(lər)inin adı göstərilməlidir.

Nəşrdən kommersion məqsədilə istifadə qadağandır.

Tөрөmə nəşrlər orijinal nəşrin lisenziya şərtləri ilə yayılmalıdır.

Bu nəşrlə bağlı irad və təkliflərinizi chashioglu@gmail.com və derslik@edu.gov.az elektron ünvanlarına göndərməyiniz xahiş olunur. Əməkdaşlığınız üçün əvvəlcədən təşəkkür edirik!

KİTABEDİNBI

1

səy. 6-20

1 dars • ATS`AALİN YİĞ	6
2 dars • ADİYN AÇKİBİ	8
3 dars • DOXTURNA MISLYAHAT	11
4 dars • SENINE VAXTBIŞE ÇİNCAD YİCBI HAGVA	13
5 dars • FİNALEE	15
6 dars • KƏRƏM	17
7 dars • YİK`ELQA QABINA	19

2

səy. 21-38

8 dars • SABİŞ NƏXÜR XƏR QİYXHANA	21
9 dars • UMULYNA MISLYAHAT	23
10 dars • YEDİKE İXHAYN YİĞ	26
11 dars • KARPIÇ GYADAXVANA Q`ƏSDA	29
12 dars • SELİY CAMIŞ	32
13 dars • ÖRDAGNA BALA	35
14 dars • GEVİY Q`İKA	37

3

səy. 39-54

15 dars • “KUR”NA DAMA	39
16 dars • VİTAMİNNANA OK`	41
17 dars • QI`RQI`MI`T`	43
18 dars • ŞEHİDAAŞİN XİYABAN “K`İN HA`AN” CİGA VODUN	45
19 dars • ŞİT`YAR	47
20 dars • MAKTABIN KİTABXANA	49
21 dars • NEKKİ YUGUN HİCONE?	52

4

səy. 55-69

22 dars • Q`ÖBLE EÇ	55
23 dars • XAZARNA DERYAH	58
24 dars • G`I`YEYN DO	60
25 dars • XOCALIYN FACİYE	62
26 dars • CAN ADİY	64
27 dars • UŞAXAAŞİNA Q`I`DMINA ŞADVALLA	66
28 dars • VATANIN QOYT`AL	68

5

səy. 70-79

29 dars • MİCAGIN XƏV	70
30 dars • DYAKKUYNNA XABAR	73
31 dars • Q`ÖYRE HAMBAZAR	75
32 dars • AZARBAYCANNİ XALQ`INA LİDER	77
33 dars • XHEBİLLE RANGNAN BAYRAX	78

ATS`AALİN YİĞ

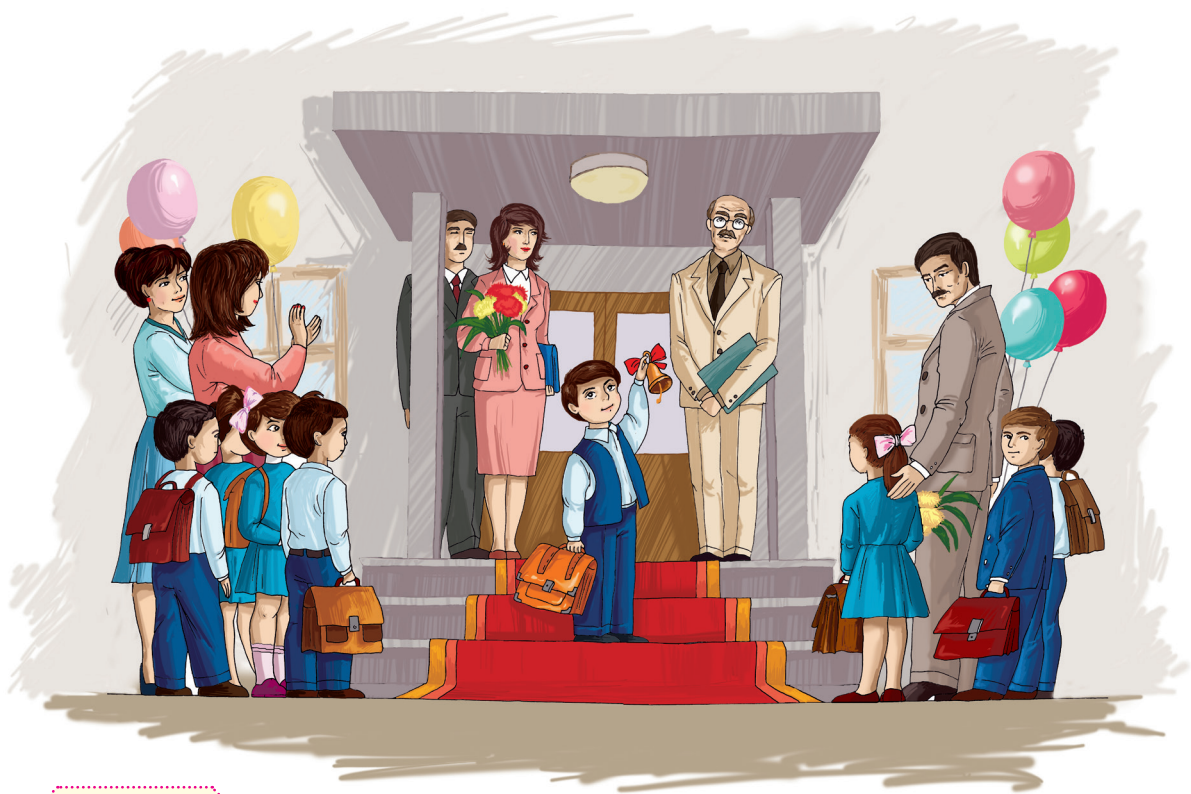
Har sen sentyabrni vuzani 15 – çil Azarbaycanee ats`aalin yiğ alğayhen. Mani yiğil maktabbışee darsbı giyğal. Ats`aal gırgını karana vuk`ul vobnava – insanaaşe eyhi. Mançil-allad dyunyeyni gırgınıyaa`ad ats`aalis geed axtına qiymat hooli.

Maktabni uşaxaaşin borc yugda qətqiy, ats`aalynanbı vuxhay vodun.

Manbışe maktabee qətqiyn yugun xheb gıxhxee, yugun ats`aalybı alyaat`ee, manke manbışisse aali maktabbışed yugda qətqəs əxəsın .

Ats`aal alyaat`asdimee geed yugda qətqəs ıkkın. Zəhmat haa`as vukkan.

Vuşda yəq açuxba vuxhena, gıranın balabı!

Luğat

Ats`aal – ats`axhay, gırgını karake xabar vuxhay

Xheb – xhane

Borc – şib

- 1 Mətnee xat` qikkına cumleyna mə`na açuxee`e.
- 2 Mətnee neni sualbıışis cavabbı vodod?
 - A) Ats`aal alyaat`asdimee hıcone ha`as ıkkın?
 - B) Azərbaycanee darsbı nenkene gıyğal?
 - C) Ğu ats`al neni mızelin alyaat`a?

SESBIYİY HƏRFBI

G`AYDABI 1:

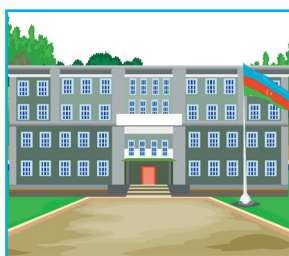
Kalymabı sesbıışdi atıdq`ınıyke eyxhi. **Masalan**, xənevur kalymee yığhille ses vod:

X, ə, n, e, v, u, r

G`AYDABI 2:

Oyk`anang`a ses hərfbıışıkva hagva. Ses eyhen, g`ıyxhen. Hərf ook`anna, g`oocena.

- 3 Şıkılıbıışdi doбіşee g`aykkıyn sesbı uvhu, kalymabı ok`ne.

m a • t a •

t s • • • y

x h • r •

a • a • r

- 4 Suva, yız, xav, q`öv kalymabıışee sa hərf badal hav`u, medın kalymabı he`e.
- 5 “Xh” hərfıkan raq`ambı ok`ne.
xhebbille,,,,

ADIYN AÇKİBİ

Senan g`iyna maktabeençe şadra qarına. Akkale aqa ittedicucar haray hav`una:

– Adiy, adıy! Zara, yizdi gyundelikika ileeke! İleeke, zı nəxübna q`ıymatıy alept`i!

Adiy ileek`ına, amma q`ıymat g`avces devxhana. Açkıbı nyaqane ıxha? Senane açkıbı tabala`a girğil. Gırgın ciga tabalı`ıyn. Açkıbı divanni avğance avaykıynbı. Adee gyux hav`u uvhuyn:

– Nya`a ğu sanxha yızın açkıbı t`abal hidi`i? Zı vak`le uvhuyniydee. Senan ç`era qıxhana.

Luğat

Gyundelik – maktabee q`ıymatbı giyxhen daftar

Şadra – kef kokda

Adiy – q`əsda yed

1. Nya`a sanxha Senane adiyn açkibi t`abal hidi`ı?
2. Senanı nəxübna mıslyahat hooliyiy?
3. Adiyn açkibi nençene avayk`ı?

SESNAN VA K`ILDA SESNAN SESBI

G`AYDABI 1:

Yuşeyn sesbi q`öni curaylinbi eyxhenbi:

Sesnanbiyyı k`ilda sesnanbi. Sesnanbi hengnan, ts`its`a`as eyxhen sesbi vodunbi. Man sesbi eyheng`a havaa ghalençe vaxariyba qığəə.

G`AYDABI 2:

Yiqsumni alıfbeenı 44 hərfıke sesnan sesbi haagvana 10 hərf vobna: **a, i, o, u, e, ə, ı, ö, ü, ı**

Axuyn hərfbi k`ilda sesnanbi vodunbi. Mançin say 34 vodun:

b, c, ç, ç`, d, f, g, g`, gh, ğ, h, x, xh, j, k, k`, q, q`, l, m, n, p, p`, r, s, ş, t, t`, ts, ts`, v, y, z, `

G`AYDABI 3:

K`ilda sesnan sesbi heng deşin, hit`iliyn, ts`its`a`as dexyan sesbi vodunbi.

Man sesbi eyhang`a havaa ghalençe dağamiyvalika, açaxar qığooçi.

- 1 Huvuyni hərfbişdi əreeqa, q`atbişdi cıgee, idyotk`un g`aykkiyn hərfbi ok`ne.

a, ə, ..., ..., ç, ..., ..., e, ..., g, g`, ..., ..., h, ..., ..., ı, ..., j, k, ..., ..., q`, ..., m, ..., ..., ö, p, ..., r, ..., ..., t, ..., ts, ts`, ..., ü, v, ..., ..., `

2 Şikilybışdi dobişee nen hərfbiyy g`aykkı?

t` • m • l

s • v • b •

q • n • n d • k

• t` • m • y

3 K`ilda sesnan hərfbi badal hau medın kalymabı he`e.

Çeşna: *yats` - q`ats` - k`ats`*

qov, həş, k`ada, süva, xöv

4 Vuşdi sınıfeeni uşaxaaşın dobi ts`etta sesnani hərfıka giyğalyni, qiyğad k`ilda sesnanı hərfıka giyğalyni ok`ne.

5 Neni kalymabişee sesnanbı k`ilda sesnançile geed vod?

Didey, yoq`ulle, oo`aad, oza, yuxhxhan, qəvəyqən, akka, hicon, g`otk`ul.

6 K – K` badal he`e medın kalymabı ixhecen.

Mık – ...,

Kira – ...,

kıl – ...,

Kan – ...,

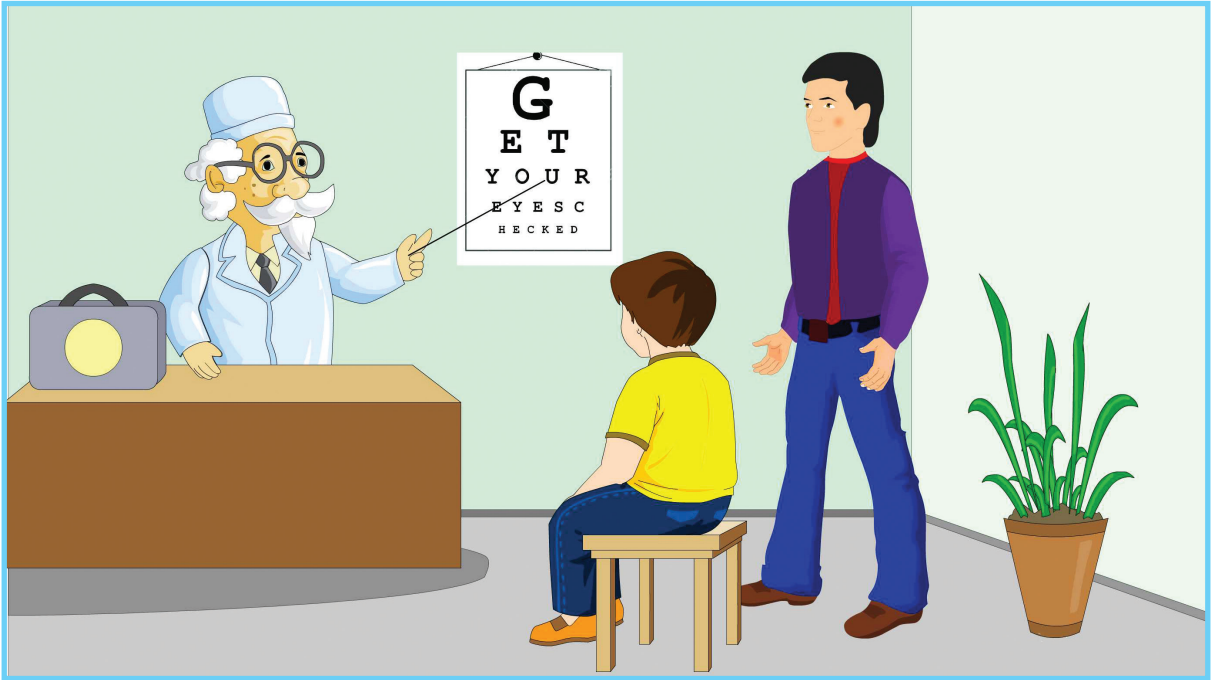
Hekuy – ...,

çik – ...,

DOXTURNA MISLYAHAT

Orxanni uleppişik`le yugda g`ece deşdiy. Manğvee kitab qədəqqəng`a uleppişisqa geed k`aneyiy aqaqqa.

Dekke Orxan uleppişiqa illyakkani doxdurusqa ikkekka. Doxtur Orxanne uleppişqa ilyakki eyhen: mang`ve açkibi qa`as ikkan. Dekke Orxanıs açkibi ileşşe. Orxane həşde açkibi qa`a, cuk`led yugda g`ecen.

Luğat

Pisda – yudugda

Doxtur – naçaxınbı quvapka`ana

Yugda – normalda

?

1. Orxanık huconiy ıxha?
2. Orxan dekkee nyaqane ikki?
3. Həşde Orxanık`le nəxüdne g`ece?

G`AYDABI:

ALİFBEEQA GİDYATK`INIYN HƏRFBI

Yiqsumni alifbee 44 hərf vobna. Sesbı hərfbişile hexxada vodunbı – 107 ses.

Alifba dağamba mooxhecenva manbı aççu deş.

SESNANİ HƏRFBIŞİN CURABI

1. Ts`its`dya`an, cit`an sesnanbı: **a, i, o, y, l, e**

2. Byğazeedin sesnanbı: **ə, ö, ü, ı**

3. Ts`its`a`an, xiliyn sesnanbı: **aa, oo, ee**

4. Ts`its`a`an buğazeedin sesnanbı: **əə, öö**

Ts`its`a`an sesnanbı q`önı akarani, g`oşe otk`unni hərfbişikva hagva.

- 1 Ok`ne. Sade sesnançik avğançe sa xat`, buğazeeni sesnançik avğançe q`ölle xat` ts`its`e`e.

xav – xəv
q`ov – q`öv

suva – süva
xal – xəl

- 2 Ts`its`dya`ani sesnançik avğançe sa xat`, ts`its`a`ani sesnançik avğançe q`ölle xat` ts`its`e`e.

qoxas – qooxas
qodas – qoodas
gade – gadee

arna – arnaa
ha`as – haa`as
he`e – hee`e

- 3 Kalymabişee g`aykkiyn sesnan hərfbı ok`ne.

zaz ...

q ... q ... s

arn

g` ... xa

əğ ...

g` xa

h ... ğ ... s

SENINE VAXTBİŞE ÇİNCAD YİCBI HAGVA

Yuxhxhanın eyhen:

Seniyni vaxtbışda nekki micagna zı vob.

Zı qadime suvabı, yamacbı k`at`ile qeedaxhe. T`et`- t`ele eyxhe. G`i`liyn mançin cuvab g`ats`atk`un eyhen:

– Zı qadime gırgın cigabı sık`ıldad micag qexhe. Zırgine suknane çolbışe, evanane yamacbışe insanık`le qora-qorava eyhe.

Tsıvıl mizelqa adı eyhen:

– Senine vaxtbışee nekki micagna zı de.

– Q`idimın mançin cuvab g`ats`atk`uniyn:

– Uşaxaaşis zı sık`ıldad geedxhe ikkiykan.

Zı qadime yiz gyoğa. Uşaxar yızıka huvaaga.

– Dyunyeyn əqəna hı`ı:

– Balabı, harine seneni vaxtıqa çına mica-giyvalla vob.

Luğat

Senen vaxtbı – fasilbı

Yamacbı – k`at`lenı ok`nan cigabı

Nekbı – sukıbı ezan cigabı

?

1. Seniqa xhuleble fasilna vob?
2. Dyunyeyn fasilbışik`le hicone uvhu?
3. Şos nena fasilna vukkan?

G`AYDABI:

BUĞAZEEDIN SESNANBI

Yiqsumni alifbee 4 buğazeena sesnana hərf vobna: **ə, ö, ü, i`**

İn hərfbı azərbaycanni mizeni hərfbışikə alikka`as ikkan deş .
Azərbaycanni mizee in hərfbı mizeni oğiyıl eyhi, ts`əxni mizee yı`q`əl.

Masalan: azərb. mizee örüş, ts`əxni mizeed örüs. Otk`uniy sa, uvhuy curayda vodun.

Gelles kalymeedın sa buğazeedın ses bıkırni kalymaylqa ilekka.
Kalymeedın gırgın hecabı sesnanbı eyxhi

Masalan: höğəs, qəyq`ən, vəq`ə, əğə.

1 K`at`bişdi cıgeeqa nen sesnanbın gıxhxhes ikkan?

y ... q`
... q

q ... r
q` ... q` ...

g` ... l
x ... v

v ... x
z ... q ... l

2 Şeç` qəpqı` yik`ek alept`e, qiyğab ook`ne. Buğazeeni sesnançik avğançe xat` ts`ıts`e`e.

*Sa yiğbışdi sa yiğıl,
G`avcuna vuşdi yi`ğı`l.
Gyuvurob sa k`arna bissiy,
Q`öv qabağa çini biğıl*

3 Kalymayni q`öd`esdi hecee g`avkuna hərf ook`ne.

q`ə` ...
örx ... s

vəq` ...
yi`q ... hil

əm ... le
Müx ... x

əm ... ıdar
həm ... xüd

FİNALEE

K`inna Namik` sınıfı nekki yuqda qədəqqanı uşaxaaşdaniy vorna. Mang`uqa idmanlıqad xədn havas vodunniy. Namik`ıqa yits`ıq`vad sennang`a, mana idman maktabeeqa ork`unna. Hinyaa mana hiç`oykarni idmanıka məşul eyxena.

Yits`ıyighad sen adkınıyn ...

Avstraliyeyni Sidney şaharee Olimpiada ıxha. Azərbaycanı komandayna kapitan Namik` Abdullayevniy. Yişdi komandayn bayrax mang`veeni alyaat`u.

Namik` hini yarışbışeyir g`amxhana.` Mang`vee cuka hiç`okaranbışin yı`q`bı sassadna ç`ıyes i`xı`. Finalee amerik`ayni idmançıyka hiç`oykar. Hin yarış geed yı`q`da ilğeç`u. Namik` mang`uler g`amxha k`ınyaağəyn medal alyaat`u. Olimpiada əlgəəni saree Azərbaycanın bayrax ulyot`ul, himn qətqi`.

S. Cəfərov

Luğat

Final – nekki qiyğıyn yarış
K`ınyaağəyn medal – g`ızıl medal

1. Namik`ee maktabee yugdaniy qədəqqən?
2. Olimpiada neni şaharene ıxha?
3. Yişdi idmance nena ciğane avqu?

G`AYDABI:

TS`ITS`A`AN (XİLİYN) SESNANBI: AA, OO, EE

Ts`its`a`an sesnanbı q`önı akarani hərfıka oyk`an:

aa – aaqe, t`at`aa, mağaa, zazaa, maa, gyaazas, aazır, aalim

oo – ooxhanas, qoodas, oozas, hook`a, ookka

ee – eebaç`e, eekka, meed, geer, geeb, geed, yedee

- 1 Dekkaaşın uvhuybı qətgı` ts`its`a`an sesnan hərfnan k`alymabı ok`ne.

Dadalın borc hook`uy vodun.

Umudun umud hoolena.

Xaa dadal, xivee k`at`e.

Mağaa ni kokal mağaa, zazaani kokal zazaa aleylen.

- 2 Huvuyni kalymabişike çeşnays sik`ı g`oşe kalymabı ha`u ok`ne.
ok`anas – ook`anas
oxhanas – ooxhanas
gyazas – gyaazas
ts`its`a`a – ts`its`aa`a

Çeşna: mesaj ok`anas, ərza ook`anas.

- 3 Cumlebi qotkuda ok`ne.

Çocee ərza ok`an. Xivinbişe ok`gyooxa. Fehlebişe yəq ts`its`a`a.

Syupus dadal hok`a. Yedee zer gyazaa vob. Şeç`yik`el alyapt`ı

oo`kne. Sesnançik avğance xat`ts`its`e`e.

- 4 Sesnançik avğance xat`ts`ts`e`e.

Əbi`rğən, bi`bi`rğən,

Dekkee davar gyook`a.

Xəni çocee qooşi.

K`inni çocee qooxhar,

Nekki k`inni çocee yib ooxhan.

- 5 Huvuyni kalymabişdi hiqa **sa`a, saa`a** kalymabı çis sik`ı gixhxhe.

Suk, sumka, osbı, ok`, g`um, meyvabı, xek, t`ımıl, xha, baq`aliy, xhı, t`et`bı, həş, ts`abılar, hüvə.

KƏRƏM

Kərəme q`öd`esdi sınıfe qədəqqə. Gırgın hərfbı ats`anbı. Saccu “R” hərf eyhes vəəxə deş. “R” eyhes vukkan, “I” vooxhi. Mang`uke do qıdghın ha`anğa eyhi deş. Hicone mangvee ha`as?! “Kələm” eyhes deşki!

Sayəqqə Kərəm tek`ra arxını mıglek gyu`urniy. Fıkreeqaniy ark`inn. Ats`a deşdiy mang`uk`le, hiconiy ha`asva. Belke, done badal ha`as?

Sayangaba ok`bışdı ərence, sa qı`rq`i`mi` t` qıxevç`una. Axtını seseka gurr haa`a gibğıl. Kərəm həlvərq`i`nna, qəlıka uvhuyn:

– Hicone ıxha, nya`a haray abçı?! İlya, mançini seseka: gurr, gurr... Sa seseqa ilekke hincin qurr, qurr...

Kərəmee sayangada aq`va qı`ı. Meed tekrar hı`ı: “Gurr, gurr...” Qiyğa cigayle suğots`u, vonni seseka haray hav`una.

– Ey!!! K`ırı alıxhxhe! Zasse “R” eyhes vəəxəna. Yızın do Kərəm vodun! Kərəm! Kərəm!

Luğat

mıglek – k`ane

gurr, gurr – qı`rq`i`mi` t` e ha`an ses

1. Kərəmisse nəxüdnə ıxha “R” eyhes əxi`yn?
2. Nya`a Kərəmee qı`rq`i`mi` t` ilqa qəl hav`u?

1 Qotkudaye, deşxhe qiç`otkur?

- Kərəm q`öd`esdi` sınıfe qədəqqə. 😊 ☹️
- Kərəmissə “R” hərf ook`anas vəəxə deş. 😊 ☹️
- Kərəmissə “R” hərf eyhes qi`rqi`mi`t`ike xəp qivxha. 😊 ☹️

G`AYDABI:

TS`ITS`IA`AN BUĞAZEEDIN SESNANBI

Ts`its`a`an buğazeedin sesnanbı q`öni akarani hərfika oyk`an: əə, öö
Fikir hivle: *əğə – əğəə, g`əxə – g`əəxə, k`yoğəs – k`yöögəs*

2 Huvuyni cumlebışın nənbi ats`axhaybıjıy, nən dekkaaşın uvhiyiy?

Hammaşə ghale vuxheeyib k`yöögəs vooxhi deş. [.....]

Ts`eppa gyoopke, qiyğa hööğə. [.....]

Zı nyaqayıy əlhəə, vuc qehna qöö. [.....]

3 K`at`bışdı cigeeqa kalymabı gixhxı ok`ne.

ci`xəə, əğəə, g`əəxe

K`umk`um ... vob.

Arzu, xurna sipaa

Yivul sacab ... axvu deşob.

4 Seç` qəpəqə. Yik`eeqa alept`ı ook`ne. Ts`its`a`ani hərfbışık avğançe xat`qikke. Manbı sesnançin nənbiyiy?

C`IXƏƏ

Yivul oo yugna ci`xəə

K`ut`nibışee, vooxhe xəə.

Opxan mana hamang`vee

Şavusseyyıy yivulqa

İlqeq`es yugra əxə.

(Hamzat)

YIK`ELQA QABINA

Harung`vee sa iş haa`a. Dekkee hapq`irna stol qaa`a. Aysu baxçence adıyni şikilybınani kitabeeqa ileeka. Yedee exhaliyn xorag ha`a. Elman utağee g`adayxvan, bissiyka huvaagana. Xərna yici Selcan g`iyqıyni darsbişis hazireexhi vorna.

- Nya`a ğu darsbı hazir hidya`a - yedee Elmanıke qidghın hı`ı.
- Şas hiççud huvu deş!
- Manke hoora yiğın utağ se`e.

Elman ikkan-dekkan cuni utağeeqa ark`inna. Sayangada uvhuyn:

– Oy, yedi! Zı riyaziyyat bıkırdı yik`el hixani`inniy! Zaqa hale haa`asda avxuna q`öble misaala vobna.

?

1. Dekkee hıcone qa`a?
2. Yedee hıcone ha`a?
3. Elmanıs hıcone yik`el qadı?

Luğat

xhorag – qotxhuriyn otxhanan kar
bıkırda – taam yik`elitxın
riyaziyyat – mani darsee hı`sab,
misaalabıyy misalrı ełğee

- 1 Şıkılee xızanıke haşuyiy deş?

Sa qotkuda deş vodun:

- A) Aysu Selcanıle k`ırıra vorna. B) Elman Selcanıle k`ırıra vorna
C) Aysu Elmanıle xərna vorna

Ilğeç`uynçin yik`el qali`iy

- 1 K`at`bışdi cigabışeeqa hərbı ok`ne. Manbı nenbıyiy: sesnanbı, deşxhee k`ılda sesnanbı.
V ... t ... n, y ... d, m ... z, m ... kt ... b, t ... rs, l ... ng, v ... z, ç ... mk,
g` ... rg, n ... ts`, y ... ğ, m ... nm ... n, g` ... c ... l, m ... rdj, q` ... rg`v.
- 2 Cumlebışin nenbın qotkuda, nenbın qiçotk`ur?
 - 1) Hərf g`iviyxhxhena, ses oyk`anan.
 - 2) Ses g`ecen, hərf g`iviyxhxhena.
 - 3) Yiqsumni alifbee k`ılda sesnanbı sesnançile xəttə vodunbı.
 - 4) Sesbışin gırgınbı sacurayl deş eyhi.
- 3 Hərbı alifbayni sırayka ok`ne.
ç, v, z, a, x, ş, u, t, k, e, b, ç, ə, m, ts, ö
- 4 Sesnançin curabı qotkudaye huvu?
 - A) buğazeedinbı
 - B) sibıkınbı
 - C) ts`its`a`anbı
- 5 Ts`its`a`an sesnanbınan kalymabı curu`u ok`ne.
vodun, zazaa, mirtel, ooxhan, sipaa, arnaa, arna, oo`ab, ci`xəə, gırgın, Cabbar, yöxxə, adisse, k`yööğəs, xaa, see`e, gade

SABIŞ NƏXÜR XƏR QIYXHANA

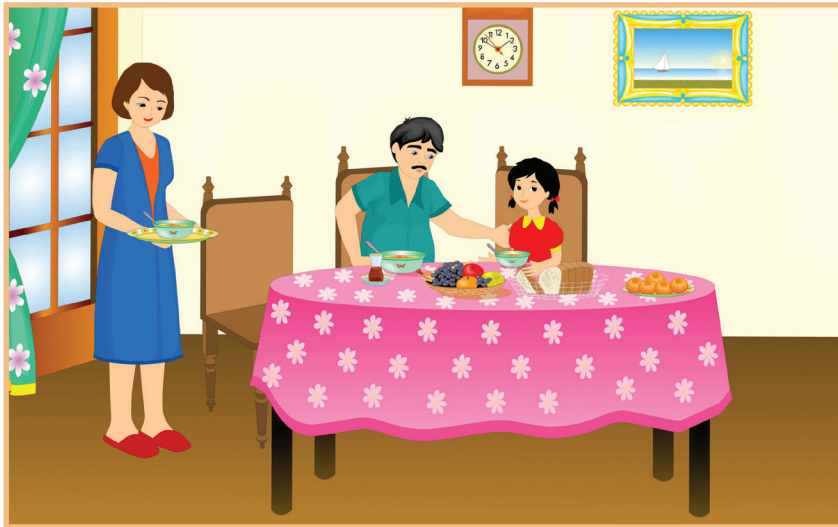
K`inni Sabişiş zara xəş qiyxhyasniy yikkan. Yedin çekmabı ali`i iykarnaniy. Adiyina xalatniy alyaa`ana. Ç`ərbı xalasee xhinneniy sa`anbı. Guçelqa sə`ətniy qalya`an. Hiççutcad eyxhi deşiy. Girging`vee mang`i`le əqənayiy ha`a.

Sa yiğil Sabişe polniy qadaxhva. Qiyğa eveciybı məttıda hodğuliynbı. Exhal dek matxha mang`i`qa ilyakkı uvhuyn:

– Yarab, yişda Sabina xəş dişdexan qiyxha.

Həşde girginbişe k`inni Sabişik`le Sabinavaniy eyhi. Mana haşder hale k`inni g`elilinbişee iykar. Ç`ərbı ç`akınbişe xhinne sa`a deş. Lexxad, sə`ətid qa`a deş.

Ats`axhi vod, xurunbı ç`ak`ıba haa`an saccu in əməlbı deşod.

?

1. Sabina nəxürniy xəş qeexhi vorna?
2. Sabinayle əqənabı nya`asniy ha`anbı?
3. Mang`ee ç`ərbı nəxüdnıy sa`anbı?

Luğat

Eveciybı – g`abbı

Məttıda – temizda

G`elilinbı – g`elilqa alyaa`an: tuflibı, bat`ink`abı ...

G'AYDABI:

K'ILDA SESNANBI

K`ilda sesnanbı alifbee 34-hərfıka huvu vodunbı.

Alifbee k`ilda sesnançın: gucnanbı, g`üvənanbı, pızaaşınbı huvu deşınbı. Manbı yazee hərbişdi alıkkıyqva va işaarabışikva heli.

K'ILDA SESNANÇIN CURABI

• Gucnanbı: **pp, kk, tt, çç, tsts, xx, ss, qq, xhxh, şş** q`öble akarani hərfıka oyk`an.

P`ızaaşınbı: **xv, xxv, xhv, kv, k`v, qv, q`v, tv, gv, g`v, ğv.**

V* – p`ızaaşın işaara vodun. Hərfık at`itq`ın oyk`an.

G`üvənanbı: **dy, ly, nu, sy, xhy, k`y, t`y, tsy**

***y** – g`üvənan işaara vodun. Hərfık at`itq`ın oyk`an.

- 1 Huvuyn kalymabı ok`ne. G`üvənançık va gucnançık avğançe xat`ts`its`e`e.

yuxhxhan, yik`yar, xhyan, gyoğiy, ulyooğa, xətta, nisse, yöxxə.

- 2 G`aykkıyn hərfbı gıxhxhı ok`ne.

yu ... an

akv ...

d ... ar

ca ... ran

ha ... vas

sen ... e

... okas

ye ... ar

ma ... ara

- 3 Çeşnays sik`i hecabışikla cure`e.

ca – gva – ran

mang`vee

hadğvas

mexxvar

lek`va

mek`vna

qavhıy

UMULYNA MISLYAHAT

Umulin eyhen:

– Haynyaqa ilekke, nyaganis, ç`alaga ç`ərbı qa`an ciga açmıxha vod.
Hooraa veebar gyatxe`e, pisda vod g`eci!

Si`vəynid mançis ho`o eyhen:

– Qotkuda eyhi, zı yığnı cigeə ıxanaxhiy, zınad kalyma dena,
gyatxasınbıniy.

– Yızdi cigeə ıxanaxhiy? – uvhu nyaganisee, əqəna hı`ı.

– Veebar gyatxıynbıxhiy, həşde yızdi cigeə vuşucar ixhes deşdiy: şu
nots`acad zı oxhanasınniy!

Luğat

nyaganis – kirpi

si`və – tülkü

?

1. Neni həyvanaaşdı hək`eene gaf əlhəə?
2. Si`və nəxübna həyvanne vobna?
3. Həyvanaaşdı əree əmaldar həyvən nənane?

GUCNANK`ILDASESNANBI

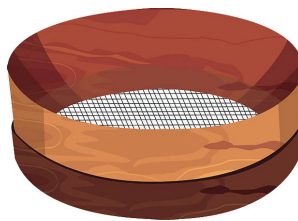
çç, xx, xhxh, kk, qq, pp, ss, şş, tt, tsts

Gucnan k`ilda sesnanbı sacco sesnançini arayl eyxhenbı.

q`aççiy

sada....en
ga.....ul
pa.....ah

vexhxhva

yu.....an
ma.....vara

yöxxə

le.....a
me.....va
la.....a

xhatte

aba.....ey
i.....un
xə.....a

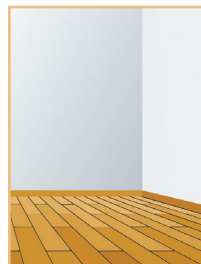
q`əkkul

a.....a
ı.....an

dogqgaz

qa.....a
da.....a
sa.....ız

xoşşe

ge.....i
xhuna.....e

adişse

ni.....e
bi.....iy
gi.....ır

1 Kalymabı mə`nayka gits`ın ok`ne.

xhinen
mirtel
ts`uxhkhuna
xiv

nisseyn
yöxxə
Attalna
gade

2 K`at`bışdı cigeeqa ıkkanan kalymabı qotkuda gixhxhı qətqe.

yəqqee

yuxhxhan

Cabbare

xekkan

1. yisseyn maşşe alişşu.
2. Yişdi g`oruxee xətta yivar vodunbı.
3. Q`öni q`önçin yoq`ulle ha`a.
4. zı dekkini yurdulqa üqqəs.

3 Kalymabişike cumlebı hı`ı ok`ne.

1. giviyxı`r yuxhxhan suk dekkee yöxxee
2. qötqü q`oveençe bisiyn nisse
3. geed xivee murabba Attalni ha`an xhiyin

4 “Umulyna mısılyahat” mätnençe k`ilda sesnan gucnan hərbınan kalymabı ok`ne.

Çeşna: geşşena

5 “Bissiy” şeç` qəpqe. Yik`el alept`e. Şeç`ee nena k`ilda sesnana gucnana hərbiy vob?

*Bissiy, bissiy, bult`asiy
Bissiyına abay sixnariy
Bissiy k`ona havayk`an,
K`onbı dena qabayle.*

6 Huvuyıni hərbışis kalymabı ok`ne.

Çeşna: tt – ittun

ss –

kk –

şş – ...

çç –

xx –

qq –

xhxh –

7 Şıkılıbışın do bı eyhe. Qiyghad ok`ne.

YEDIKE İXHAYN YİĞ

İgruşkabi heleni dukanni taxçeyl sa zirgini rangalya ts`its`iy g`iy`iriy. Hini vaxtal dukaneeqa sa adamiyy k`inna içiy ebç`iynbı. Ts`its`iy içiyqa havasıka ileekaiyy. İçeeb ul ts`its`iyle ts`ts`aa`a deşdiy. Mang`ee dekkini k`ireeqa hicomu uvhuyn. Dekke qelen cavab ts`its`iyk`led g`ayxhıyn:

– Gulya, gecen vas ina ts`its`iy geeb q`abilıvxha vob. G`iyqa yiğın yedike yixhayn yiğ vodun. Zı vas cuvab helen g`iyqa sacigee abı mana vas alivşesda.

Gırgın kar mennyaxüd ıxha. Yi`q`i`hi`l dukaneeqa sa axtına xhunaşşe arı. Mang`ee ts`its`iy alivşu uftanni kağızeeqa hivk`arav`u alyapt`ı ark`inna.

Manisani yiğıl dekkika sacigee igruşk`abişdi dukaneeqa yi`qqəna Gulya geer şadranyi. Ts`its`iy huvuna cuvab g`ayxhımee, içiyına sadvalla apk`inna. Menni igruşkabişdi suralqa ileekıcar deş.

Luğat

ts`ts`iy – oyuncağ

şadvalla – kef kokda ıxhay

1. İçiy dukaneeqa şavukaniy arı?
2. İçiyis hicone q`abiluvxha?
3. Gule ts`its`iy alivşunane?

G`AYDABI:

G`ÜVƏNANBI

Yiqsumee g`üvənanbıd, gucnan k`ılda sesnanbıd mə`naykva curexhenbı.

“y” güvnəvalla haagvan i`şaara vodun.

Man hərfik at`itq`ın sağni sural oyk`an.

Kalymayni k`anek işaara oykan deş.

* Məxdun kalymabı yik`el huvacı, qotkuda qətgəs ikkan.

Masalan: k`ın, ul, g`ul, yed, qurk, ghal - oyk`anan, k`ıny, uly, g`uly, yedy, qurky, ghaly-qədəqqən.

dy gy ly ny sy xhy k`y ty t`y tsy

garı – gyarı

yedar – yedyar

xhan – xhyan

yedyar

gyoğiy

ulyoğas

yik`yar

nyak`

syo

xhyan

k`yooçes

tyuli

q`i`t`yar

q`utsyar

1 G`aykkıyn kalymabı gixhxhı cumlebı qətgə.

gyoğiy

dyodiy

nyak

1. G`inya gyoğas.

2. , ğu nyaane vor?

3. Zı ulyooğa deş.

- 2 Şeç` qəpqə, yik`el alyapt`ı ook`ne.

YİZ

Yiz nyahdiy gyoğa, nyahdiy gəə
Xəə ilexa, ç`iyel gexa.
Xışır, xışır sesbı ha`a
Mikkık avud, geşşi gyaxva.

- 3 Kalymabişeni g`üvənani k`ılda sesnani hərfbişik avğançe xat` ts`its`e`e.

Ç`iye otk`ul, q`ul ixha. Vəq`əna nyak q`ışıkva vooxhena. Mik`an xhyan k`ılda ulyoğe. K`onaysqa syo qızaaxı.

- 4 Huvuyni hərfbişika kalymabı hi`ı ok`ne.

dy – *yedyar*
gy –
ly –
sy –

ny – *nyak*
ty –
ts –
k`y –

- 5 G`üvənan k`ılda sesnanbı kalymayni k`anek ixhecen.

- 6 Mətnençe g`üvənan k`ılda sesnan kalymabı g`əxi` ok`ne.

Syo

Syoyun gyoğiyın xhyan ulyoğan deş. Xhyan ulyoğasdimee, syo har yiğis gyooç`ena suvale ehna, damalqa. Syoyun hammaşe məttin xhyan ulyoğa. Damalqa xhyan ulyoğas pıtabışika givç`iyne vaxtbışil, syoyun baluğarid aqqaqanbı. Gyoğiybı xəttə gyoğiyını vaxtbışil, damayn xhyan geed qexhe.

KARPIÇ GYADAXVANA Q`ƏSDA

Şamni şaharee sa q`əsda adamiyniy vorna. Mang`vee yiğisın karpıç gyadxı, gineysin pılniy ha`an. Şavuscab minnat haa`ana deşdiy.

Sa yiğıl mang`vee meeb cuna işniy g`ooce, karpıçniy gyadxva. Sayir mang`usqa sa mek`vna gade qıxha, salam huvu eyhen:

– Zı vale matra vorna. İni q`əsvalee nya`a ğu bəlbiiy battağ sayxı`, karpıç gyadxva? Şavaane vas sa vuxhnen giney hideles? Qora ğu ini yi`q`ni işike xıl alept`e.

Q`əsing`vee mek`ung`uk`le eyhen:

– Zı in sanə`ət şavusscar ghal idyaaqasdimee ha`a vodun. Agar ğu yugra fıkrıraşmıxhee, vak`le ats`axhesın ğu qorkura dexhay, yiğna mısyahat cigaylena devxhay.

Mek`vni gadeys vucee ha`uyni ixtiletıke naş qıxha, q`əsing`uke üzr hiqqı, peşmanra ayk`anna.

Nizami Gancavi

Luğat

Şamni şaharee – Şuriyeyl
mınnat hav`uy – kö` hav`uy
qorkura dexhay – dyuzgunra dexhay
mekvna – cavan

?

1. Karpıc nışisna gvadaxva? Man nyaadın işlemiş ha`a?
2. Q`əsinguniyniyiy mek`unğunu əree nen ixtiletin ıxha?
3. Mek`unğuş nya`a naş qıxha?

P`IZAAŞINK`ILDASESNANBI

P`ızaaşın k`ılda sesnan hərfbı “V” işaarayka sacigee oyk`an. Mançe kalymays mə`na hooli. Alfavitee manbı huvu deşinbı. P`ızaaşın k`ılda sesnanbı eyhang`a p`ızar xiliyvalis ts`its`axha, gırgale qexhi.

xv xxv xhv kv k`v qv q`v tv gv g`v ğv

xaa – xvaa şeng`ee – şeng`vee

qexviy	nyaqv	hadğvas
mexxvar	itv	yak`v
qadaxhvan	cagvaran	nyaq`v
g`ekva	sang`ve	yits`ıq`vəd

1 G`aykkıyn kalymabı gıxhxhı ok`ne.

mexxva **gurt** **sang`vee**

1. Zaqa vodun.
2. osbı se`e.
3. Adee şas yuşen hav`u.

2 G`aykkıyn hərfbı gıxhxhı ok`ne.

lek`	ha as
g`e va	na ariy
qab as aa

3

Mətn qəthə. Mətnençə p`ızaaşın k`ilda sesnanbı vodun k`almabı g`əxi`ok`ne.

XVAA

Məhleena xvaa har exhal İdrise g`ookana. Mang`vee g`avkuyni xvaan məhlee çaparax adaççe. Xvaan şadvalin aazırni oyunbişeençə qığooç`i. Sa yığıl İdris miç`er oza qıxhesse g`eçen: xvaan t`ot`aaşın itvnan t`ap`anbıvud altik`al hı`ı.

Gırgın itud idyoxhanasdi həlalqayiy qalya`u. Mang`vee xvaa avt`ul, giyğalna yak`uka şax gyadaxa. İdrisee ittvan t`ap`anbı oza qa`u, gyatxıyn şax k`ya`an t`ap`anbişdi hiqiy`alla. Sayidni yəqqə xvaabişisse t`ap`anbişik qeet`as məxəcənva.

4

Huvuyni hərfbişike kalymabı he`e.

k`v – lek`va

gv –

gv –

xv –

xxv –

5

Hayni kalymabişee:

«v» – p`ızaaşın işaarane vodun, deşxhee hərfne vobna?

xidva, mısva

Həməxdun kalymabı ok`ne.

SELİY CAMIŞ

Sa adamiyqa sa çomuşniy vobna. Mana comuş mang`vee gyaazi, nyak massa huvu, xizanniy gudmiş haa`a. Yiğbişdi sa yiğil comuş selin vukkuna. Man ats`axhxhame adamee vuk`les-vuk`les i`xi` axtini seseka geşşe giyğal. Mang`uni duxee inəxüd eyhe:

– Dek, gimeşşe, ğucad hi`iyne karana, ğu caza ts`its`a`a vob. Xhyan sadı-sadı selilyqa satk`il, çinib yiğna comuş vukkuna.

Mirza Ələkbər Sabir

Luğat

Comuş – zerile xəbna nak ğyaazana həyvan

Sel – comiş alept`ıyn xhyan, it`umni gyoğuybişile qiyğa sadıyn ç`ak`in damabı.

1. Adamiy nya`a geşşu?
2. Duxee dekkik`le hiçone uvhu?
3. Bınahbı hicon eyhenne vodun?
4. Niknelqa xhyan alıkkıy bınahne vobna?

G`AYDABI:

(´) STRIX HAM HƏRF, HAMID İŞAARA.

Alfavitee buğazeedin k`ilda sesnan saççıyn ses (´) strix işaaraykva vodun heli. Mana alfavitee nekke yi`q`əlna hərf vobna. Mana hərf kalymee yi`q`nek, neyib k`anek vooxhena: ma`, ha`as. ho`o.

İşaara (´) strix, alfavitee yiqsumun xususi sesbi hagvani hərfbişin q`öd`esin işaara vodun. Man işaara hərfni sağni mıglek, q`oma oyk`an.

Ç`, Y`, K`, Q`, P`, T`, TS` – k`ilda sesnanbi; **İ`** – sesnan.

ç`ər, g`arg, k`ırl, qı`ka, p`əp`əl, ts`abil, ı`xna.

K`ilda sesnançee (´) işaarayka hərfbi it`umunbi, buğazee saççıynbi ixhay hagva: **Ç`, K`, Q`, P`, T`, TS`, (´)**

G`-mani cargeeqa gexha deş.

- 1 Huvuyni kalymabişee (´) hərfne, desxhee işaarane ğaykki? Kalymabi qotkuda ok`ne.

Ma, Mu min, saa, səət, heee, qee saaa, havu, Məsum, haas, qaa.

- 2 K`at`bışdi cigeeqa kalymabi gixhxı ok`ne.

ts`e`bi, t`ü`, ts`e`bid

Bak`ee vəq`əbişile ğayre xəttə ... vodud ... qoyşarang`a mançike yis eyxhen. Yedee k`ərənp`ırıkə yissike qöble ... hoopxır.

- 3 Alifbeençe yik`el qalı`ı strix (´) isaaraykvan hərfbi ok`ne.

Çeşna: p`, t`, ...

- 4 (´) hərfikan kalymabi ok`ne.

Çeşna: he`e, se`e, qe`e, k`ee`e

- 5 Kalymbabışee ` hərf nyaqayıy vukkan qopkuba gıvxhe.

xhebıdesın, deeş, seee, ts`e, ma, maaab, Muminat, məna, məniy, səət, heece, saaa.

- 6 Cumlebışeençe (`) hərfnan kalymbabı curu`u ok`ne.

Nuree Əliy k`ö`g`oot`al eyhiyiy:

– Yızda ts`e` yiğınçıka vuxhuyxhanas vukkee.

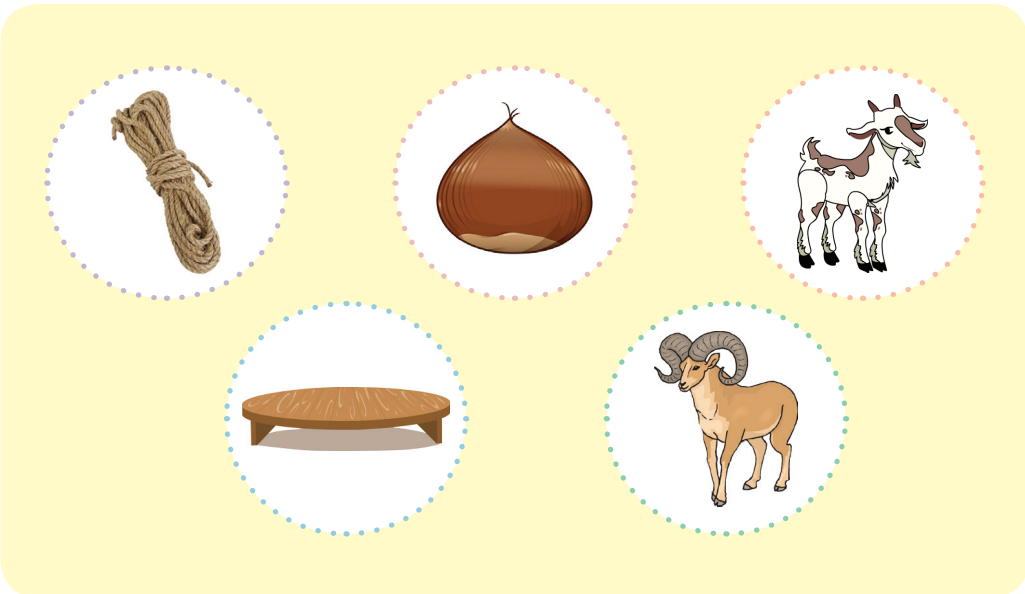
Uşaxaaşe t`ü`ke yugrug aççı. Yedee ma`ke yi`x ha`ayiy.

- 7 (`) hərf sesnançiniy k`ılda sesnançini aree eyxhen kalymbabı ok`ne.

Çeşna: Mə`sum, Mu`min, xhod`esın

- 8 Şıkılybışın do bı eyhe:

Hərfnaniy işaaranan kalymbabı cure`e. Neni kalymbabışee q`öyd?

ÖRDAGNA BALA

Ördagnı balayn xəybışee ileexani şit`yaaşıqa ilyaakı yedik`le eyhen:

– Zasıb xəybışee şit`yar xhinne alyuvxas vukkan.

Yed ördag:

– Şasse şit`yar xhinne aledxas əxəs deş.

Bala ördag:

– Yişin xılibı nişisınbıne ?

Yed ördag:

– Yi`q`əle quvora.

Mançin xhineeqa vuk`ul apçına. Yede k`inna ördag xurni balıġaaşıka toxav`una. Goynə vuk`lelqa xıl qadġu bala ördagık`le eyhen:

– Şasse şit`yar xhinne aledxas dyaxeeyid, yugda əyxəras əxənbı.

Luġat

Avts`yav`una – toxav`una

Xılibı – g`anatbı

1. Ördagnı balayn yedik`le hiçone uvhu?
2. Yedee balays hiço cavabne quvu?

YİQSUMNA ALİFBA

çapına şikil	yazıyna şikil	do
Aa	Aa	a
Əə	Əə	ə
Bb	Bb	be
Cc	Cc	ce
Çç	Çç	çe
Çç'	Çç'	ç'e
Dd	Dd	de
Ee	Ee	e
Ff	Ff	fe
Gg	Gg	ga
Gg'	Gg'	g'
Ghgh	Ghgh	gha
Ğğ	Ğğ	ğe
Hh	Hh	he
Xx	Xx	xa
XhXH	XhXH	xhe
Iı	Iı	ı
Iı'	Iı'	ı'
İi	İi	i
Jj	Jj	je
Kk	Kk	ka
Kk'	Kk'	k'

çapına şikil	yazıyna şikil	do
Qq	Qq	qe
Qq'	Qq'	q'
Ll	Ll	el
Mm	Mm	em
Nn	Nn	en
Oo	Oo	o
Öö	Öö	ö
Pp	Pp	pe
Pp'	Pp'	p'
Rr	Rr	er
Ss	Ss	se
Şş	Şş	şa
Tt	Tt	te
Tt'	Tt'	t'
Tsts	Tsts	tse
Ts'ts'	Ts'ts'	ts'
Uu	Uu	u
Üü	Üü	ü
Vv	Vv	ve
Yy	Yy	ye
Zz	Zz	ze
,	,	,

QEVİY, Q`İKA

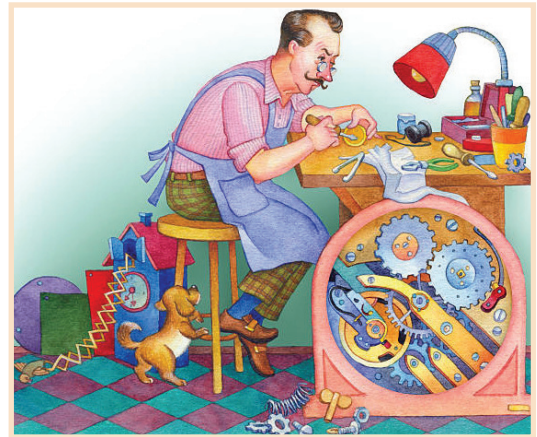
– Q`ıka, ay q`ıka!
– Hiçone, ay qev?
Vuk`iyk`arasda,
Miz üvxümiyxə!

– İnəxdun mıknexhe eyxhen?
– Ay gevalay,
Nya`a vasse q`eviy mık
Cura`as əxə dişde?!

SƏ`ƏTSAZ

Qa`a vodun sə`ət,
Yizdi didey sə`ətsazee.
Mançik xil qitxırmee,
İşlemişxesın sə`ət

Luğat

Sə`ətsaz – sə`ətbı qa`ana usta
Vuk`iyk`arasda – ç`ır qıvxhesda

?

1. Q`ıkayn gevik`le hiçone uvhu?
2. Gevin q`ıkayk`le hiçone uvhu?
3. Mang`un xil qitxıring`a hiçone eyxhi?

İlğəç`uynçin yik`el qali`iy

- 1 Huvuyn kalymabı k`at`bışdı cigabışeeqa qotkuda gixxhe. Cumlebı ok`ne.

gyoyxhanan, k`yooxhana, idyobxhanni

1. Arnaa ghalençe eva eyxhen deş.
2. Kosev xılıydanang`a xıl deş.
3. Xəppa ilyopk`ulyna, ek`ba

- 2 Nen cavabiy qotkuda deş?

K`ilda sesnançin curabı

- A) gucnanbı B) p`ızaaşınbı
C) yi`q`i`nbı Ç) g`üvənanbı

- 3 Alifbee p`ızaaşınbıyiy g`üvənanbı hagvasdime nen işaarabın oyk`an.
` , s , l , v , a , y

- 4 Kalymabı hecabışılqa curu`u ok`ne.

yiqsum, t`an`k`iy, qı`nerke, mirtel, bogragay, astamiy, xənevur, q`acciy, ərxəne, akaran, silibı, qıç`otk`ur

Nena fikriy qopkuba deş?

Kalymee xhulelle k`ilda sesnaniy hamanimenbıd hecabı vodunbı.
Heca sesnançike eyxhi
Heca alğayheng`a sa hərfnan heca alğahasıd, hassarasıd eyxhen
deş.

- 5 Neni kalymabışeyiy sa sesnan hecabı vod?

k`ilda, hambazar, akaran, xink`al, ok`ne, yit`sa, avur, q`əlan, ciga abacur, bat`rayn q`əq`ə, axuna, q`uva

- 6 Dobı alifbayni sırayka ok`ne.

Adil, Oktay, Yusuf, Kamal, Vahab, Xizri, Bakrıy, Gulysenem, Zuleyxa, Taleh, Fatma, Şahla, Nergiz, Camal.

“KUR”NA DAMA

Azarbayçanna nekki xəbna xhyannana dama “Kur” vobna. Kureeqa xəttə damabı k`yayk`ananbı. Mancin k`anekin k`yayk`anan ciga Xazar deryah vobna. Kurni oo elektrik stansiye ali`ı vodun. Kuree lodkabı, katerbı üzmüşexhe vodunbı. Balığçeeşe Kureence xəttə balığar aqqaqanbı. Kurence aqqıyni baluğaaşını ikrayna q`iyimat geeb gıranba vobna.

“Kur” Azarbaycanni tabiatna xazna vobna.

Luğat

Deryah – deniz eyhen vodun

Elektrik stansiya – Kurni damal ali`ıyn işix helen stansiya

1. Azarbaycanna nekki xəttə xhyannana dama nenane?
2. Kurna dama nene deryaheeqane k`yavayk`an?
3. Mani damal oo hıcone ali`ı?

G'AYDABI:

HECA

Şi yuşenaa`ang`a kalymabı vaxariyda hissabişılqa curexhe.

Mani hissabişik`le hecava eyhen: *xə – ne – vur*

Kalymee xhuled sesnan vodxhee, hamanimenbıd hecabı vodunbı.

xiv, vu - k`ul, sa – ba – ra, av – to – mo – bil

Ts`ettiyni kalymee sa, qöd`esdi kalymee q`ölle, xhebıd`esdi kalymee xhebillə, yoq`ud`esdi kalymee yoq`ulle heca vodun.

Sassa vaxtal hecee k`ilda sesnan dexheed eyxhen: *a – ka – ran*

Ts`ettiyni hecee sa sesnan vodun.

Hecee k`ilda sesnan dexheeyid eyxhi. Sesnan deşin heca eyxhen deş.

1 Huvuyn kalymabı ts`its`a`a, hecabışılqa cura`a qətqe.
kabay, ç`alag, hecabı, aalim, Abakar, xav, Azərbaycan, zı, Əliy, buğazeedin.

2 Şit`yaaşın do bıkr hı`ı, hecabı hexxi`ı ok`ne.

Bog – –

Be-be ...

Qı`-ner ...

Maç – –

Xec – –

K`ap – –

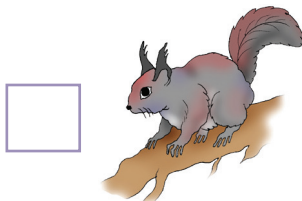
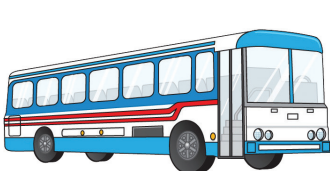
3 Hecabı qotkuda gits`in kal`ymabı ok`ne.

Çesna: ra – gay – bog
bı – li – lin – g`e

as – miy – ta
na – vur – iç`

4 Huvuyni şikılybışın do bı hecabışılqa curu`u okne.

5 Hecabışın say raq`amıka xaaneqa ok`ne.

VİTAMİNNANA OK

Vidadi didey ç`alağbışee xərra eyxhena. Manğuuq`ad darmanbışdi ok`bışdi hək`ee xəttə kitabbı vodunbı. Valide dideyni kitabeeni sa şikıleeqa ileekı qiyghanan:

– Didey, hayni ok`un do hiçone?

– K`oles

– K`oles hiçone?

– K`oles q`iymatnana darmanna ok` vobna. Mançee xəttə vitaminbı vodunbı.

Hin ok`bı k`ılda-k`ılda vak`led qivats`asınbı, manbı vas xəttəqixhesınbı.

Dekkaaşın uvhiybı.

Osni g`abee xhyan vodniy.

Valee balkan əvəyxərav`una.

Luğat

Vitamin – canas geed ikkiykanan kar

K`oles – ç`ürç`ümana ok`

Ok`bışın kitab – darmanni ok`bışın kitab

Dekkaaşın uvhiybı – dekaaşın cuvabbı, ək`elisınbı

?

1. Vidadi dideys hiçoniy geed ikkan?
2. Valide kitabeeqa ileekı hiçone uvhu?
3. Darmanbışdi ok`bışdi ad hicone vodun?
4. K`oles xhuleni curalynane vooxhena?
5. Caneə vitaminbı k`ıldanang`a hicone eyxhen?

G'AYDABI:

Cuvabın satrelqa alğavhuy. Cuvabın satrel idyoyharan hissa manisa satrelqa hecabışika alğahas eyxhen.

Hecabı alğayhenğa defis (-) işaara, k`inin xat` giyxhxhen.

Alaxhar kumaqın alyabat`ana Cuvab alyabat`ana haynəxüd alğahas eyxhi:

Alya-bat`ana, alyaba-t`ana, alyabat`a-na
Sa sesnan heca kalymayke curu`u hassarasıd, alğahasıd eyxhen deş.

Dexhe:

a-lyabat`ana, a-karan, hav`-u

Eyxhi:

Alya-bata`na aka-ran, hav`u

- 1 Huvuyn cuvabbi hecabışilqa cure`e. Man cuvabbi sa satırile manisa satrelqa alğahas eyxheyee?

oza, eza, ats`a, əsaa, İ`sa, Əliy

- 2 Mətnee nen kalymabıyiy qotkuda ilğıdyavhu?

Sabara gahıle yuxhxhan qales. Yiğbı xiliy qexhi giğalas.
Havaabı adk`vas.

Veriğna g`üməlla hexxavxhesda. Ç`alagbı k`at`lenı rangal
qixhes. Ç`ıyebı eza giğalas.

- 3 "Vitaminna ok`" mətneençe yits`ille kalyma alyaat`u satırile satrelqa alğehe.

QI`RQI`MI`T`

Dyunyeyl geeb k`ilyba insanaar vooxhi, qi`rqi`mi`t` xoşeeqa qavalecen. Xəppananbişe qi`rqi`mi`t` xileqa alyapt`asıb qəvəyq`ənanbı. Eyhe vod, qi`rqi`mi`t`in insanni xiles zigil haa`a. Hin qotkuda deşodun.

İşmanı çigee vobna, qi`rqi`mi`t`ni bedenin zırgını rangalin xhyang g`ekkan. G`ekkani xhineqa pisin eva eyxhen, insanaar mançile qəvəyq`ənanbı. Hini evayn qi`rqi`mi`t` duşmanaasike huvacena. Mancıqad ne yugun silibı, neyd yugun g`adayxvanan g`elybı deşinbı.

Qi`rqi`mi`t` pısa, ziyan helena həyvan deşobna, mana tabiatıs xayır hoolena həyvan vobna. Qi`rqi`mi`t` xhyanbişee, golybişee vooxhena, mançin mani cigabişee eyxhen böq`ər – miçakar, xhi`nit`er oyxhananbı.

Məxdun qi`rqi`mi`t`erad vodunbı, mançin ç`uru oxhanas eyxhen. Məxdun ölykabıd vodunbı, mançini çurunuke xoragbı ha`an.

Luğat

Zırgın xhyan – qi`rqi`mi`t`in g`ekkan xhyan

Böq`ər – miçakar, xhi`nit`er

Həşarat – bö`qər

?

1. Qi`rgi`mi`t` nəxdun xhyanne g`ekka?
2. Qi`rgi`mi`t` nyaabın vooxhena?
3. Qi`rgi`mi`t`in hicone oyxhan?

G`AYDABI:

Kalyma. Cumle. Yuşe.

Sesbişike kalymabı, kalymabişike cumlebı eyxhi. Yişda yuşe mə'nays sik`i cumlebişilqa curooxhe. Harni cumlee sa bıkirna fıkr vobna. Oyk`anang`a cumle manisənçike k`at`aka curooxhi. Harna cumle ook`anang`a xənni hərfıka giviğalna.

- 1 Hekaye qəpqe, ook`ne. Ookanang`a xədin həfbıyiy k`at`bı gixhxhe.

HAMMAŞE HAYNƏXÜD G`ATS`AK`VANAS

Sa adamiy ç`alagaqa osbı ha`as hayk`anna gırgın yivar axtıdayiy bitaxbı gyadaxea giyğalna sa bitax sik`ılda oo`ادی mançil ooqa ilqeçena aq`va bitaxılqa yi`q` yivılqa sak`al hı`ı gyu`ur man g`atsayk`vanan

Medın bitax sik`ıldad oodıy

Mançilqar ilqeç`una hayne yəqqı`l g`ats`a k`vanas vaxariyda ixhesva yi`q` bitaxılqa aq`va yivılqa sak`al ha`an sik`ılda g`ats`adk`unmee bitax ekka giyğalan hina şadxha eyhen:

– Həşde əməl avaykıyn g`iyinyike şaqa haynəxüd g`ats`ak`vanas ele manke bitax qotxu g`attirxın ç`iyelqa g`e`exhana.

ŞEHİDAAŞIN XIYABAN “K`IN HA`AN”

CİGA VODUN

G`inya yanvarın 19 - vodun. Şi şehidaaşdi ooqa vüqqəs hazirooxhi vobunbı. Sə`ət xheyible vobna. Gırgınbı məktəbnı məhəlləeqa sabı vobınbı. Şi aftobusuka əlhəə vobunbı. Hacı mə`əllimayır şaka yiqqə vorna. Gırgınbışdi xille ç`əran gərənfılbı vodunbı .

Hin ciğa “Şehidaaşın” xiyaban vodun. İnence bıkırba şahar g`ooçi vob. G`inya “Şehidaaşdi” xiyabaneə xepa uşaxar vob.

Həşde xiyabaneçə baxçeyn uşaxar əlgəə vob. Mənbı inyaqa mə`əllimaaşeyiy, conı dekkaaşeyiy-yedyaaşə abı. Hını xurnı uşaxaşınıd xilead ç`əren gərənfılbı vodod.

Şi gırgınbışe: “Şos Allahə rəhmət haa`ana” – uvhu xiyabaneeqe ebç`ıynbı. Gırgınbı ak`ee vobunbı. Şi sassarna nyaq`vbışdi ögeençə əlgəə t`et`bı giyxhi vodunbı.

Sə`ət yixhınçıl şi “Şehidaaşını” xiyabaneençə sapk`iliynbı.

Dekkaaşın uvhiybı:

“igıt qek`ana, do axvan”

Luğat

Şehidaaşın xiyaban – Vətənni yəqqı`l hapt`ın igiter

20 - yanvar – k`arın, uts`urnan yiğ

1. Uşaxar nyaqane hazirooxhi?
2. Uşaxar “Şehidaaşdi” xiyabaneeqe şavukane hapk`ın?
3. Uşaxaaşdi xile hiconiy vod?

G'AYDABI:

Kalyma va çina mə`na

Cumleeni kalymabişe insanaaşın, həyvanaaşın, karbişin do bı, do bışin əlamət bı, harakat bı hagva.

Dobişin cins bı

Yiqsumee gırgın do bı yoq`ni cinselqa curexhi.

I-ni cinseeqa adameeşis aaidın do bı gyadakva: adamiy, çoc, vıghıl, ghınış, malyaik, Ramazan, nexirvan

II-esdi cinseeqa yedaaşis aaidın do bı gyadakva: yed, abay, sos, tsitsiy, alna-yed, Zalxay, mamasiy, xalasiy

III-esdi cinseeqa həyvanaaşiniy sabara cansız karbişin do bı gyadakva: g`i`ye, zer, g`arg, k`at`e, dadal, xiv, arab, ayxaa

IV-esdi cinseeqa cansız karbişiniy sabara həyvanaaşın do bı gyadakva: xav, yak`v, ts`a, xıl, kitab, yiva, uxara, g`idecuyni canlıbışin do bı: şir, maymın, pelyang, vaşşag, aslan, ərdava, şeyt`an.

- 1 Huvuyn kalymabı cinsbışılqa çeşnays sik`ı cure`e.

Xna, suk, çoc, xalay, atta, ç`iye, ərdava, kura, urye, gade, fil, yed, bebeç`ul, k`ira, tamp`ır, idaag, içiy, zurna, naft, ueeyx, xıdıl, top, adiy

I-esda cins – çoc;

II-esda cins – yed;

III-esda cins – suk;

IV-esda cins – naft;

ŞİT`YAR

Yızda didey mek`vranang`a geer yugna k`onalay ıxha. Mang`usse şit`yaaşın sesbıniy qığa`as əxənbı. Həşded yızdı dideysse ghalılqa xhıl aqqı q`acırın, g`önun, lıq`ın sesbı qığa`as əxənbı.

Yızdı dideyn eyhiy. Vuc sayəqees ği`ç`e dyugulyxha g`önun sesniy qığayhe, manbı k`anyaqa qeetxhame tifangıka i`xəsva. Mani gahıl mang`uni vuk`lelek`ena ooğançe hicome qiyxharan. Mang`uni vuk`lelyna papax ts`obaba devxhanaxhiy, mana həlaler ayk`aniy. Mana sark`ıl yı`q`əlqa ilyakkıme, cuni vuk`les lıq` qıpxhırva ats`axhxhen. Lıq`ık`le g`önun ses g`ayxhı mançılqa vüqqə vuxha. Mançik`le mana şit` devxha g`avceeyib, mang`ulek`ena meeb qiviyxharnacab. Şit`yar g`ecençile geed, g`iyxhençılqa adayle.

Şity`yaaşe g`orxu hı`s hav`ume mançın sana-sançılqa signal yəqqı`l ha`a. G`orxu ts`eppa hı`s hav`uyni şit`en, manisa şit`yaaşıs xabar huvuy çin borc xhinne ats`a.

Luğat

Lıq` – g`artal

G`ön – suvana k`at`e

Q`acır – vəhşi şit`

?

1. Yızda didey nəxürna k`onalayne ıxha?
2. Dideylek`ena nena şit`ne qıpxhır?
3. Dideysse nen sesbıniy qığa`as əxənbı?

G`AYDABI:

Dobışın cınsı (Qehniyn, 2-sə`ət)

Çile giyğa vorna eyhes eyxheni gırgını dobışik`le - insanna cins eyhen.

Çile qiyğa vobna eyhes eyxheni gırgını dobışik`le - həyvanna cins eyhen.

Çile qiyğa vodun eyhes eyxheni gırgını dobışik`le - candeşdi karbiş-da cins eyhen. İnsanni cınsıs adameesisiy yedaaşıs aaidın cuvabbı gyadak`va.

I – II-esda cins – **vorna**; III-esda cins – **vobna**

dek	sıt`
yed	syo
isdağ	k`at`e
adiy	g`i`nerke

IV-esda cins – **vodun**.

xav
yak`v
maşın
samalyot

- 1 Kalymabı xanabışeeqa se`e.
Cumle, kalyma, ses, xayma, fil, t`et`, g`i`l, t`s`e`, nisse, çucay, istağ, tşıma, dek, abay, syo, yed, xav, k`ira, pelyang, yats, şit`

vorna	Vorna	vobna	vodun
Dek	Yed	syo	t`et`

- 2 Cınsbışeeqa gyadakvan dobı ok`ne.
Adameeşini cınsın dobı ok`ne.
Yedaaşını cınsın dobı ok`ne.
Xhebıd`esdi cınsın dobı ok`ne.
Yoq`ud`esdi cınsın dobı ok`ne.

MAKTABIN KİTABXANA

Yişin maktab uftanın, xədin vodun. Yişdi maktabee xəttə darsbı helen gozer, xədin kitabxana vodun. Kitabxanayqa yoq`uble goz vobna. Ts`eppiyna goz nekki k`inna vobna. Mani gozee q`öle şkof, q`öble stol, sayib televizor vodun. Kitabxanayna xərna Nigar mə`əllima vorna. Nigar mə`əllima hammaşe kitabxanecar yeexhi. Mana gırgıng`uscar geerxhe yikkıykanna. Mang`ee uşaxaaşis kitabbı helenbı.

– Rövşaniy l`mar kitabxaneeqa abı. Manbışe Nigar mə`əllimays salam huvu kitabbı heqqa. Manbı zaraba-zaraba kitabxaneeqa abaylenbı. Q`öd`esdi gozee yoq`ulle şkof, yoq`uble stol, xəttə stulbı vodunbı. Xhebıd`esdi gozee kitabbı şkofbışe huvacenbı. Man kitabbı darsbışin kitabbı vodunbı. Sentyabrne vuza Nigar mə`əllime man kitabbı uşaxaaşis bit`alanbı. Nigar mə`əllimee eyhen:

– Uşaxar, kitabbı yugda huvace, şole qiyğad man kitabbı vuşdi çocaaşe, yiçibişe qətgəs.

Luğat

Goz – utağ

Ts`ettiyn – siftiyn

Kitabxana – kitab huvacen ciga

?

1. Şoqa nəxdın məktəbə vudun?
2. Vuşdi kitabxanaya qə xuleble gozne vob ?
3. Kitabxanədən kitabı şavanexhe bit`al ha`anbı?
4. Ts`ettiyne gozee hıcone vudun?
5. Kitabxanəyə qə vuşbıne abı?
6. Nıgar mə`əlliməe hıcone uvhu?

G`AYDABI:

DOBIŞIN SUALLBI

Dobı ats`aralya`anı cıvabbışe:

Haşune vorna? Zı gade, içiy vorna

Hıcone vobna? Vəqə, sit`, ts`e`

Hıcone vudun? Xav, gıney, məktəb, ats`al, sualbışis cıvabbı qeli.

İna hasune vorna?

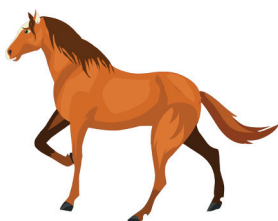
İna gade vorna

İna haşune vorna?

İna içiy vorna

Mana hicone vobna?

Mana balkan vobna

Man hicone vodun?

Man xav vodun?

- 1 Huvuyni cumlebışeençe haşune?, hicone? sualbışis cavab qeleni kalymabışik avğançe xat` ts` its` e` e.

Q`acirin gev aç`ivkuna. Çoc bak`eeqa nubatis ark`ın. Semed Vurğun, Həbi Xazri, Baxtiyar Vahabzadə doyükvan şairar vobunbı. Yivaaşil q`ıdmınad xurmabı axvanbı. Haynissen çocce uftanın xav ali`i. İstağ mihmaniyvalis qort`ul.

- 2 Huvuyn do bı çeşnays sik`ı ok`ne.

şahar, suva, urq, adiy, yit`sa, ofis, tank, kabay, bebeçul, dek, Xızri, Samur, Vatan, zer, qən, vudra, vard, k`aşk`ale,

Haşune?	çoc, ...
Hicone?	vəq`ə ...
Hicone?	yak`v...

- 3 Kalymabışike cumlebı hı`ı ok`ne.

1. Uşaxaaşe, vod, ci`xəər, bağ, nar, sa`a
2. Q`əsinbı, gaf, gim, g`iyına, abı.
3. Akif, giney, nisse, oxhanas, məktəb, yəqqə, akaran.

NEKKİ YUGUN HİCONE?

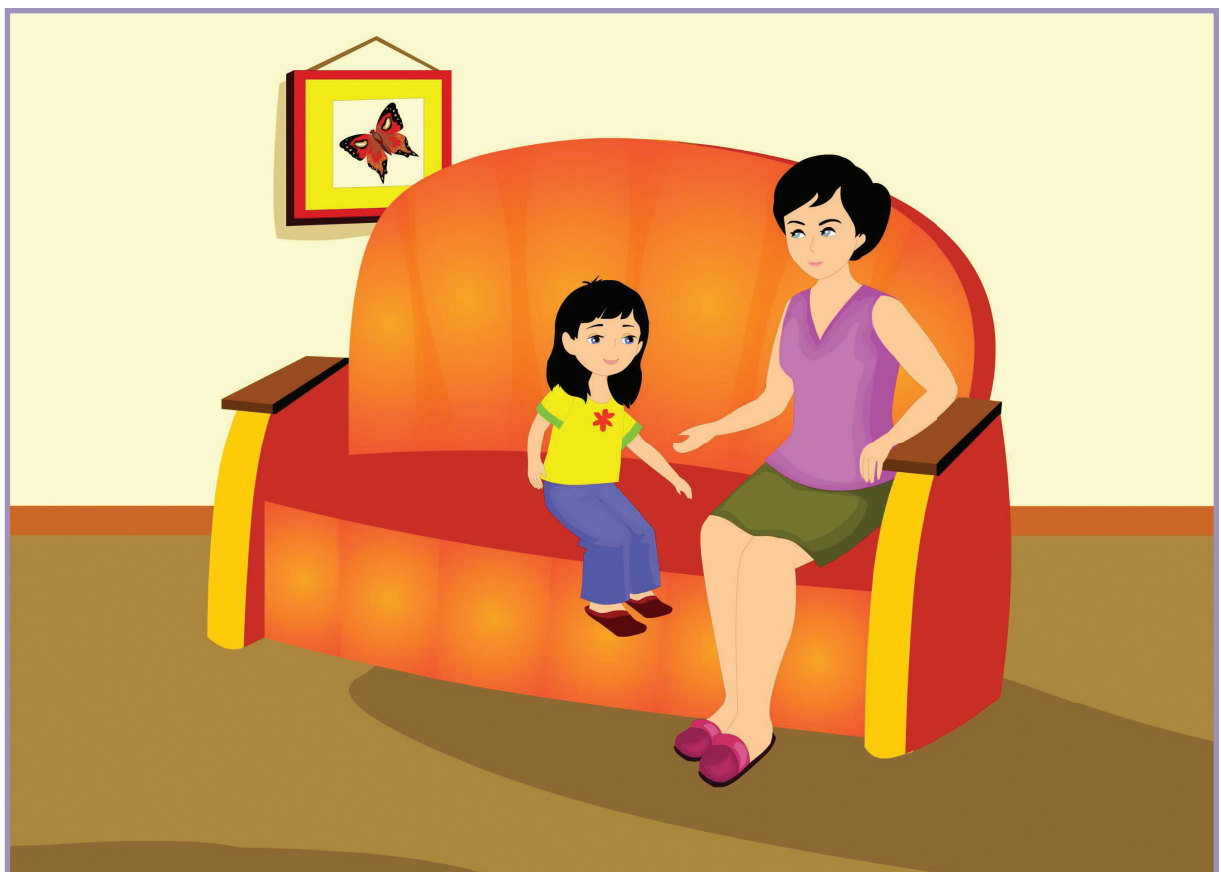
Sa k`inni içiys yedike qidghınbı ha`as geedniyxhe ikkiykananbı.

– Yed, nekki yugna nenane? Eçne deşxhe ci`xəəne? Banavuşne, deşxhe vardne? Xhyanne deşxhe şirane? Topne, deşxhe tsitsiyne? Yedee xənni sabırıkə alidghınıy quveeyid, mang`i`n sabır g`aat`aniy vod. Qotkuyn nenvane eyhes: topne, deşxhe tsitsiyne? Sa mennı yəqqee içee meed qidghın hı`ıyn:

– Yed, mə`niyne yugba, deşxhe mexvaa? Yede alidghınıy qelen:

– Ts`etta ğu zak`le eyhelan, xəv yugda, deşxhe veriğne? Qiyğə zı yiğni qidghınıys alidghınıy qelesın? İçee geeb fikir ooxhan. Ayaznane xəəqar, huç`omç`arnı veriğkar ileekına. Q`öyudsana uftandayiy, sana-sançike cura`as eyxhe deşiy. Mançil-allad hiççud eyhes dəxi`yn.

– İçee mançile qiyğə hicone yugdava qiyghın deş. Qiyghaniy, mexvaa nya`a girging`us vukkiykan? Mə`niyn hicone yugda? Yedee xənni havasıkə məng`i`ni qidghınbışis alidghınıy qelenniy.

Luğat

Qidghıniy – sual
alidghıniy – cavab

?

1. İcee yedike nəxdun qidghıniybı hı'ı ?
2. Yedee qidghınbışis nəxüdü alidghıniybı qelenbı?
3. Yedin sabır nyaane g`at`u?

G`AYDABI:

Dobışdi, familiyebışdi q`oma xədn hərf

İnsanaaşın dobiyyi familiyebı, həyvanaaşın ədğunbı, ölykabışın, şa-harbişın, xivaaşın, suvabışın, damabışın, dəryahbışın dobi xənni hərfi-ka oyk`ananbı.

- 1 Vuşdi xizanni hək`ee mətn ok`ne.
Dobı xənni hərfıka ok`ne.

- 2 Ts`etta vəq`əbişın qiyğad xvaabışın ədğunbı ok`ne.

Baxiy, Cavgar, Alabaş, Kaştanka, Nariy, Gabaş, Matsiy, Toplan, Sarıgozel, Ts`okkay, Qərçiy, Gaçey, Tak`uy, G`aplan

- 3 Yiğni sınıfeni hambazaaşın dobi, dekkaaşın dobi va familiyebı huvunbı xhinne ok`ne.

1. Musayev Əliy Məhəmmədna dix
2. Əliyev Oktay İbamna dix
3.
4.
5.
6.

Ilğeç`uynçin yik`el qali`ıy

1 Huvuyni hərbıışee nenbın (`) ştrixika oyk`an.

Q` , Ç` , T` , Z` , S` , Ş` , P` , TS` , G` , L` , M` , K`

2 Mətnee cumlebı nəxdun curexhi? Cumlebışdi q`oma nəxübna hərfne ook`anna?

3 Kalymabı cinsbışılqa curu`u ok`ne.

kitab, adiy, tsitsiy, xəmə, vaz, ərdava, mamasiy, xavsiy, şir, yiv, q`ıka, k`ıra, yak`v, xhunaşşe, market, fayl, ofis

4 IV - cinseeqa nəxdun kalymabı gyadakva? Sabarabı ok`ne.

5 Çuba, duxba, duxye kalymabişe nena mə`nane hooli?

6 Xəttavalla hagvani şikılıçibışıka kalymabı ok`ne.

7 Həməxdun do bı ok`ne cumlee`ad nyaa ıxheeyid xənni hərfıka ok`anas ixhecen.

Q`ÖBLE EÇ

Məhəmədee riyaziyyatın daftar yedik`le hagu qidghının:

– Yedyu, ileeke zı misaala qopkuba hav`uye?

Yed mang`uni daftareeqa ileeki uvhuyn:

– De`es duxay, qopkuba hav`u deşob, q`öblə eç kamba vob. Yugra hiliy ixhe, deşxhee yudugna, pisda q`iymat alyapt`asda.

Miç`er yedee Məhəmməd maktabeeqa, Sevda baxçeeqa g`ixelenğa haringus sa ç`ərana eç huvuna.

Məhəmməd exhal darseençe xaaqa qarıng`a yedik`le uvhuyn:

– Yed, miç`er ğu zas sa eç huvu. Amma maktabe sumk`a acmişaa`ang`a maa q`öble eç g`avcu.

İn nəxüdne eyxhi?

Sayangada Sevdee uvhuyn:

– Mana eç sumkeeqa zı givxhu.

Yed matıyxha qidghiniyn:

– Nyaa yiş, vas eç geeb vukkiykanna dişdiy?

– Vukkiykanna. Amma eç hidyovunaxhiy, Məhəmədə yudugna, pisda q`iymatniy alept`as.

Yediy Məhəmməd sana-sang`uqa ilyaakı axtıyn əq`ənabı hı`ı. Qiyğa yedee Sevda xilibışeeqa alyart`u uvhuyn:

– Ay yızda ək`əlnana, kumag ha`ana yiş.

Luğat

duzgunda – qotkuda

fıkrıramışxe – hılıy hee`e, fıkr ooxhne

1. Divın do hiçone?
2. Maktabeençe qarıyle goone yedik`le hıcone uvhu?
3. Yedee yişşek`le hiçone uvhu?

G`AYDABI 1:

Dobışın xəttə, geed ixhay hagvan şikilyçıbı: - ar, - er, - bı

Dobı geed ixhay hagvasdimee mani cuvabbışdı k`anekqa: - er, - bı şikilyçıbı hexxa`as ıkkın:

balkan – balkanar, eç – eçer, gade – gadebı, yiv – yivar

Kalymabışdı nençeeıy xəttavalla hagva ok`ne.

yız, xıl, içer, uşaxar, xaybı, os, g`ul, vis, maktabbı, danabı, t`et`, qənar, sili, ghal, xivar, xənəbı, bebeçuler.

G`AYDABI 2:

Xəttavalla hagvani - ar şikilyçıyle qiyğa cuvabni kanekqa medın sa şikilyçı qadee - ar şikilyçıyn - r ses g`e`exhan

yedar – yed-aaşe

balkanar – balkan + aa + şe

Mə`əllimar – mə`əlim + aa – şe

1 Gesnays sik`i ok`ne.

xev – xeybı

gev – geybı

q`öv – ...

xav – ...

xöv – ...

q`ev – ...

Gov – ...

xəv – ...

q`ov – ...

2 Huvuyni kalymabişıs xəttavalla hagvana şıkılıçiy hexxav`u ok`ne.

Dars ...

Maktab ...

Kitab ...

Mə`əllim ...

G`ər ...

Yik` ...

G`el ...

Nəsxür ...

Mirtel ...

Ofis ...

Stadion ...

Samalyot ...

Ena ...

Q`ıka ...

Maççariy ...

T`ot ...

alov ...

Gov ...

Miz ...

K`uk` ...

Boq` ...

3 Cumlebı qətgə, dobişee xəttavalla haagvan kalymabı ok`ne.

Yişdi ölykayl axtıyn binabı, micagin şahar bı geed vodunbı. Geed q`ızman kar oyxhanan deş. Yişdi babaynı bağee ittun cı`xəər, ç`ürç`üman eçer, va medin dadakan meyvabı vod.

4 Cumlebışee g`aykıyn xəttavalin şıkılıçıbı gıxhxı ok`ne.

1. Şit`y g`üməni ölkabişılqa adk`ıniynbı

2. Xiv asfalt k`ya`u vodun

3. Yuxhxhan yiv t`elebı açmış eyxhenbı

4. Çoç – gırgınbı davatbişeeqa abıyiy

5 Seç` qəpqe, qiyğa ook`ne. Geedvaliynı şıkılıbışik avğançe xat` ts`ıts`e`e.

Q`ıdmına sity`ar

Mık`alla gibxhımeega

Deste-deste ördagar,

G`üməni ölykeeqa ayk`an,

Aleexhı qehnad g`azar.

Axva şaka qənar

Dyugulyxha k`olee g`önar,

Şit`yar immeyhicad,

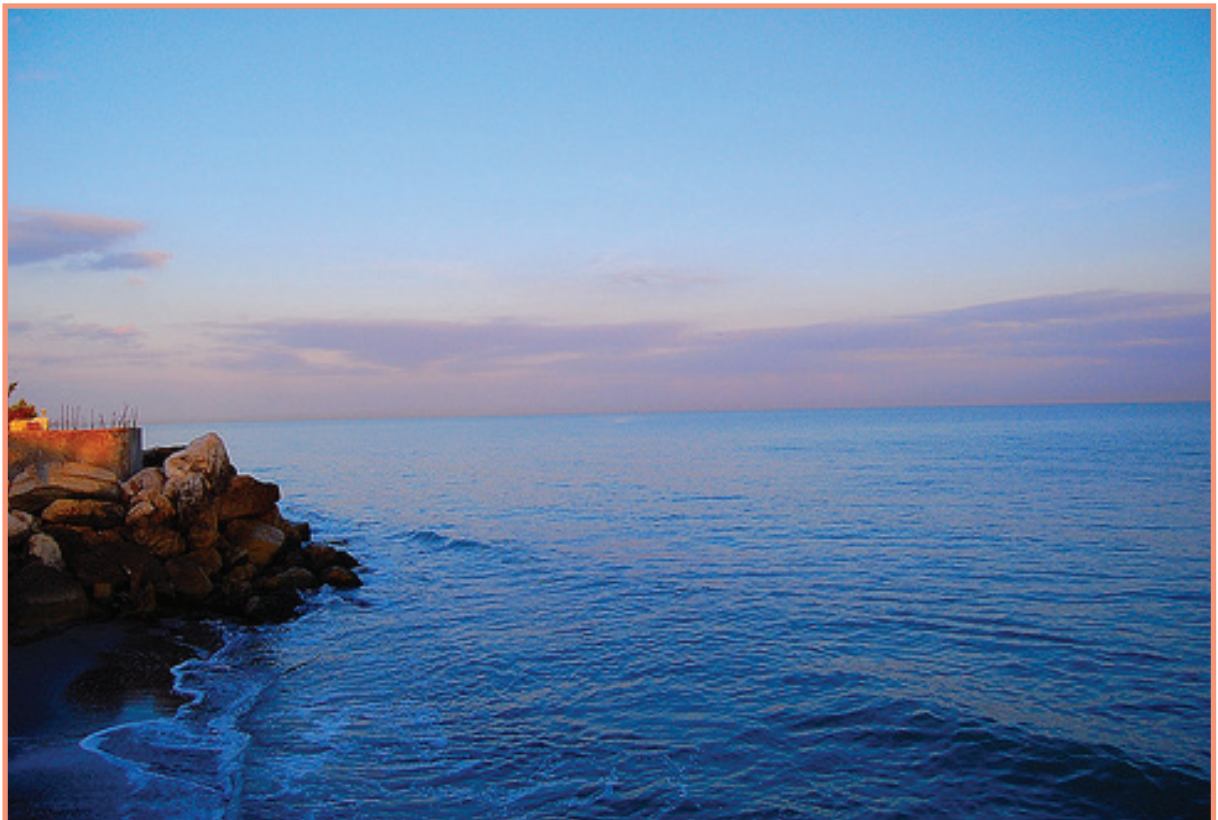
Geed yamanın sixnarar.

XAZARNA DERYAH

Ç`iyeyni aq`val nekki xəbna gol Xazar vob. Xazareeqa vəşşe (130) xhebts`alymena dama kyaa`a. Xazar xəppa vuxhayqa gora mançik`le “deryah” eyhen. Yişda paytaxt Xazarni mıglek vobna. Mançe paytaxt Baku halab micag qaa`a. Xazarni deryahıke şas xayır geed vodun. Xazarni deryahın şas temizna havaa holi, menni ölkabişile qöoni mık`ani mıtsbişin ögi aqqaqqa. Xazarni xhaneyl neftıy gaz geed vodun.

Xazare q`iyimatnan balıǵarıd vodunbı. Xazarni mıglekna g`umub xilece ik`arbişda darman vob.

Şas yişda deryah geeb vukkan. Xazarni deryahın xhyan mı`q`i` qıdyas`as ikkan. Xazar huvaacyı gırgıng`un borc vodun.

Luğat

Nekki xəbna gol – Xazarna deryah

Geeb – xətta

1. Xazar deniz nəxübna golyne vobna?
2. Xazareeqa xhuleble damane ky`aa?

G`AYDABI:

Dobişin əlamət, nişan hagvan kalymabı

Dobişin əlamət, nişan hagvani kalymabişis nəxdun?, nena? sualı helenbı.

Nəxdun? G`ümən yiğ, bat`rayn kostyum. Nena? k`inna yiçi, xərna çoc.

Məxüdnı kalymabişik`le sıfat eyhen.

- 1 K`at`bışdı cıgeeqa karbışın, dobişin əlamət hagvan kalymabı ok`ne.

- 1 yıgıbı qadı
- 2 q`i`dim qadı
- 3 gurt çocus alışşu
- 4 xaybı yışdı kuçee geed vodunbı

- 2 Huvuyn cumlebı ok`ne. Sifat hagvani kalymabişik avğançe xat`ts`its`e`e.

1. Yızdı kinni çocce geed uftanda oyk`an.
2. Zas mə`naykan şeç`bı xoşeeqa qadaylenbı.
3. Bağee g`i`bın, çə`ran, çağvaran rangbınan t`et`bıyiy vod.
4. Çaşk`ee hissyaxan xhyan adı.

- 3 Cumlebı qətqe. Sifat hagvan cuvabbı daftareeqa ok`ne.

1. Yışdı ölykayl axtıyn binabı, micagın şaharbı geed vodunbı.
2. Geed q`ızman kar oxhanas ıkkın deş.
3. Yışdı babayni bağee ittun ci`xəəriy ç`ürç`üman eçer va medın dadakan meyvabı vod.

G'İ'YEYN DO

Umulyun g'ı'ye həməxüb g'e'evşu, g'ı'yeyse çin do yik`elitxın. İni gahlı mançini ögeeqa nyaganis qığeç`u. G'ı'yeyn qidghın hi`iyn:

– Nyaganis, ay nyaganis, ats`anne, yızın do hiçone ?

Nyaganis, ulyozur fikreeqa adk`ın, veebar zı-zı uvhuyn:

– Yiğın do ç`akın k`ırıbı vod.

G'ı'ye nyaganisılqa inammışxha deş. Ho`o de... . Hinəxdunn done eyxen? Xılıyn k`ırıbınana! Sayid tsiq`iy g`acu.

– Tsiq`iy, yızın do hiçone? –mançike qidghın hi`iyn.

Tsiq`iy hiliy devxhacab uvhuyn:

– Ts`uxhxhuna! Yiğın uleppi ts`uxhxhuda ıxhayke məxüd eyhi.

G'ı'ye mançılqad inammışxha deş. G'ı'ye sik`ılbaa apk`ınniy, kolni yi`q`əl

q`öni çaq`alın ses g`ayxhı. Çağ`alaaşını sançe manisənçik`le eyhiyiy:

– Ğu lap g'ı'ye vobke! Mançileb qəvəyq`ənob.

– G'ı'ye ğucab vob – manisa çağq`ılın cavab quvu. Hamani gahlı g'ı'yeyn do yik`el qadıyn:

– G'ı'ye! Həkedad, yızın do g'ı'ye vodun. Mana şadba-şadba yəqqı`ke alla avayk`anna.

Gülşün Orucova

Luğat

Xiliyn k`iribinana – g`i`yeyş g`ixhxiyn do

Ts`uxhkhuna – g`i`yeyş g`ixhxiyn do

Veebabi – nyaganisın veebabi

1. G`i`yeyş nyaa do yik`elitxın?
2. G`i`yeyn şavukene çin do qidghın hi`i?
3. G`i`yeyş nəxüdne do yik`el qadı?

G`AYDABI:

Dobişin harakatbı va ya mançina həl hagvan kalymabi

Harakat hagvani kalymabişis **hicone haa?**, **hicone ha`as?** sualı helənı.

Hicone hau? – ilyakkına, sark`ilyna, geşşuna, alyaguna, qarına.

Hicone ha`a? – g`iyarna, g`ilexhana, geşşena, hek`vana, gyazana, oozana.

Hicone ha`as? – ilyakkasda, qaleş, arçes, üqqəsda, alyat`as sa`as, qa`as, ezas.

Geşşuna – geşşena – g`eşşesda

Məxüdni kalymabişik`le feil eyhen.

- 1 Huvuyni kalymabişençe harakat hagvan kalymabi curu`u ok`ne.

Xiv, siv, oxhanas, oyk`anan, xizan, ç`əran, orzulyna, ilyakkas, g`ümən, zırgın, xavsiy, kabay, g`adarxhunna, ts`its`xhana, g`ok`alas, miçaxın, yiva, qalesda.

- 2 Feilbişis curayna , hidyaa`asda mə`na huvu ok`ne.

sugots`u – ...

qədəqqə – ...

q`oysanag – ...

qığçu – ...

hoyharna – ...

ok`alas – ...

alixhena – ...

XOCALIYNA FACİYE

Azarbaycanni nekki uftanni cigee Xocalı eyhena şaharniy vobna. 1992-esdi sen fevralni vuzani 26-çil vəhşi ermeneeşdi eskeraaşe ina şahar ç`iyeyni aq`vale haakkalav`una. Tarixni yik`eeqa "Xocalıyna faciye" opk`unna. Manı xəmde gyoxhxhani`iyni xaybışin kuma xəybışeqa hitxhıriyn. G`elbı xırts`eb, vuk`ul ts`elebın yisba, sossar gyapt`ıynbı. Vəşbına taxsir deşin, binahbı deşin uşaxar gullelemiş hav`uynbı.

Hin insanar şehidar vuxhaynbı.

Ermeneeşdi eskeraaşe hav`una vəhşiyvalla mısacəb yik`elivxanas deş.

Luğat

Xocalı – ermeneeşdi eskeraaşe surak`e gyoxhanav`una şahar
1992- sen fevralın 26 – Xocalı alyapt`ıyn tarix

1. Xocalı nenken alept`ı?
2. Hina vəhşivalla şavane hav`u?
3. Hin yiğ tarixee nəxüdne axu?

1 Əlamət hagvani kalymabişdi hiqa kalymabı ok`ne.

ç`ürç`ümana – ...

q`ap`ın – ...

q`ızman – ...

xirxhiman – ...

ittun – ...

qiç`idghıniyn – ...

2 Dirrike aleyleni karbişin rangbı ok`ne.

pomidor – ...

k`açaa – ...

abajur – ...

arnaa – ...

sipaa – ...

k`aşniş – ...

xiyar – ...

badımcın – ...

3 Huvuyıni kalymabişis curayna mə`na hivle.

k`arın, mekvna, xiliyna, dikaran, əq`i`n.

çeşna: **ittun – q`ap`ın**
 g`ümən – mık`an

4 Kalymabişda xəttavalla ok`ne.

g`ul, dana, xav, gurt, xöv ts`əp, xıl, gev, vis, çov, suva, goma, veriğ, xəne, k`onex, vöx, ts`ets`, q`ul, ç`üm.

5 Xənevurun ts`ettiyn rang nenne?
Nekki qiyğıyn rang nenne.
Rangbı ok`ne.

CAN ADIY

Etyakeear, adiy ğu
Laylay uvhu zas ğu.
Yizda mehriban adiy.
Yugna adiy, can adiy

Xərqıxhana zı ,adiy
Hasre ayqas xileke.
Yizda mehriban adiy,
Yugna adiy, can adiy.

Teymur Elçin

Luğat

Adiy – zas laylay hav`u

1. Adiy nya`a xərra yikkan?
2. Adee vas hiçone xətqi`i?

G'AYDABI:

Cümlebişin curabı

- Yişda gaf, yuşe cümlebişike vooxhi. Şi sana-sang`uka yuşe-naa`ang`a cümlebişdi kumaguka xabar hooli, qidghınıybi, alidghınıybi ha`a, şadvalla, xahiş əmir, ak`, hi`s hagva.

- Haagvani mə`nayka, uvhuyni sayağıqa gora cumlebişiqa xhey-ible cura vobna.

Xabarna cumle. Havabı adakva gıdğıl.

Sual cumle. Ğu şavunbişda vorna?

Nida cümle. Allahe vas yugun hilen!

- Oyk`anang`a har cumleyni k`anek mə`nays sik`ı k`at` (•), nida (!), sual işara (?) giyxhen.

- 1 Q`öni sutneni gits`inni kalymabişike avak`anbı alyat`u cumlebı he`e. Oyk`anang`a xedın herfbı va k`at`bı gixhxhe.

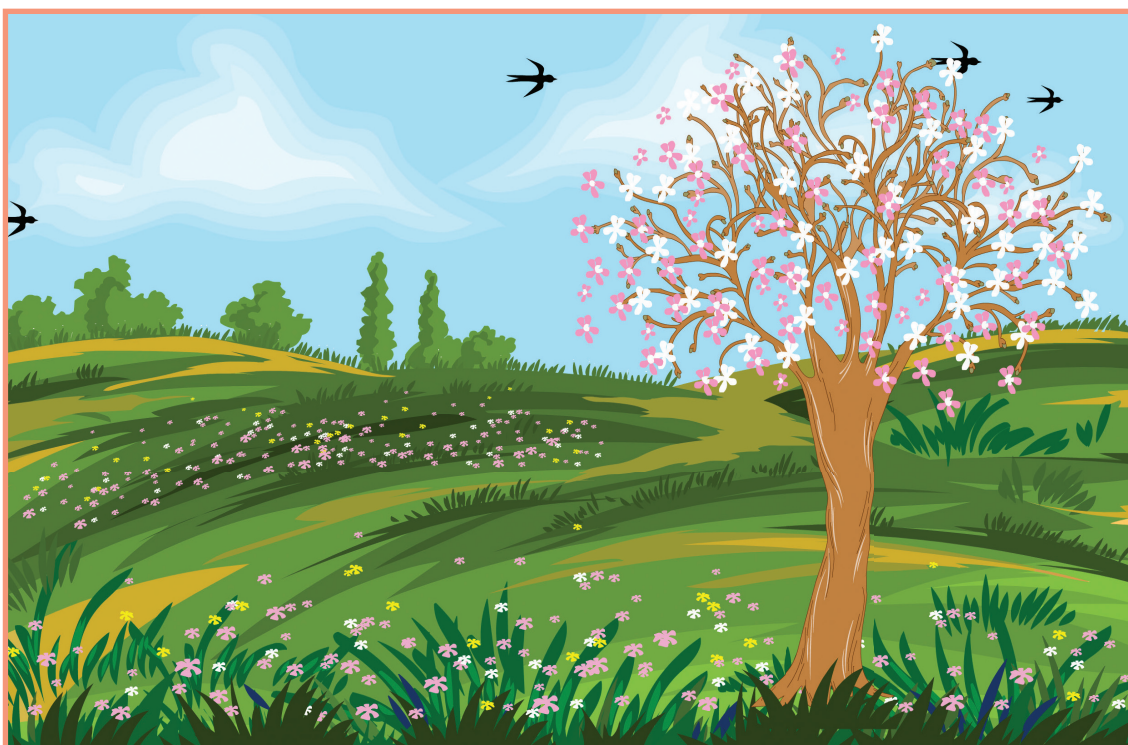
maşın geed	kalamob opxhan
uşaxaaşe yızın cagvarana g`i`ye geed uftanın	g`ümən yiğod it`umba avayk`an gurubı ayhi

- 2 Kalymabişike cumlebı hı`i ok`ne.

İşaarabı gixhxhes yik`el hixanma`a.

1. eyxhiyy, yugda, dayiys, Hico
2. Madina, aaqı, g`adarxhunna, xılibı, dideysqa
3. Yis, hauyn, hicone, kar, ğu
4. Sik`ilda, nıq`, gahna, qigdeç`uda, gadeyke

- 3 Şikleqa ilyaakı cumlebı he`e.

UŞAXAAŞINA Q'İDMINA ŞADVALLA

Q'İdmına havaabı mık'a qexhenbı. Yız ğyoğan, suvabı, yamaçbı, ç'alagbı cagvara qexhenbı. Sabara həyvanar q'İdmiyni nik'eeqa ayk`ananbı. Q'İdmiyna barakat çin yız vodun. Q'İdmiyni xəttanani yızın yuxhxhan micagda qalesva eyhi.

Uşaxaaşis q'İdim geed ikkiykan, şadooxhenbı. Q'İdmına uşaxar yızıka huvaaganbı, xizakıka hittiviyğananbı. Ts`edin sen q'İdmiylqa gexha. Uşaxaaşe mani bayramıl yolk`ayni hiqiy-alla aats`esmee mık`ar ha`a, şeç`bı qədəqqə, mə`niybı eyhi.

Luğat

Təzə sen – ts`edin sen

Q'İdim – senana mık`ana vaxt

1. Uşaxaaşis senena nena vaxtne geeb vukkiykan?
2. Q`i`dmına gırgınn cıga nəxüdnə eyxhen?
3. Q`i`dmına nen senne qadaylı?

G`AYDABI:

Xabarna cumle

- Sa karani ıxhayke, eyxhençike va ixhesınçike xabar hooleni cumleyk`le xabarna cumle eyhen.

Yızda dek maktabna direktor vorna. Olimpiadee yışdı sınıfın ts`ep-piyna cıga avqu.

- Cumlebışee nekki geeb xabarna cumle vooxhi. Xabarni cumleyni k`anek ses ulyoyzaran va k`at` gıviyxhxhena. K`at` ile qiyğa ts`ebna cumle xənni hərfıka ook`anna.

- 1 Mətn qətqə. Maa xhulebe cumle vuxhay eyhe. Məttıda imla xhinne ook`ne.

Yışdı ayvanık bebeçulin akvaaniy ali`ı. Yuxhxhan maa`ab q`öble bebeçul ç`iv-ç`iv ha`a ulyooxayiy. Sabara vaxtale akveeñçe xurni balabışın vuk`ulybı hoyzar giyghalanbı. Sayıb xəbna bebeçul qavaylena. Mana g`avcumee balabı viç`ır - viç`ır yuşena`a giyghalanbı.

- 2 Cumlebışdı q`oma xədnin hərfbı, k`anek k`at`bı gıxhxhe.

yuxhxhan qöö hiqiy-alla yızbı deşinbı damabı ç`ak`ı qexhi ç`alagbışee t`et`-t`ele qexha suvabışdı vuk`ulybşıl hale yız meeden insanaryuxhxhaniyni isbışis hazirooxhi.

- 3 Mətnençe xabarı cumlebı curu`u eyhe.

- G`i`ye, ğu nəxübne g`iviyssanna?
- Nəxübıy vukkan, həməxüb.
- Sole, bes ğü nəxübne?
- Zı giv`ur.
- Durna, ğu?
- Zı ulyobzur.

VATANIN QOYT'AL

Vatanın qoyt'al
Kumag vod ikkan
Duşmanaaşike
Huvaces vukkan

Haşu yudugni niyyatuka
Aree ölkeeqa
Hini cigabişin
Derde arçes mana

Şi vobunbı ini yurdun
Şanlı eskerar
Neng`ve qoytaliy
İt`umun serhadbı?

Abdulla Şaiq

Luğat

Esger – Vatan g`orumışaa`ana igit

Yudugun – pısın

Huvaces vukkan – g`oramiş haa`as vukkan

Derde arçes – vuk`lelqa yiğbı alylya`as

?

1. Vatan nya`a huvaces vukkan?
2. Vatan duşmanaaşike şavane huvaces vukkan?
3. Vuşu yudugne niyyatuka – hico eyhenne vodun?
4. Şanlı eskerar haşbine?
5. Haşbine derdee abçes?

Ilğeç`uynçin yik`el qali`iy

1 Bit`alıybışeence nekki yik`el axuyn mətn nenın? Sa xhebni cumleyka mañçına mə`na ook`ne.

2 Huvuyni kalymabışee dobişin əlamət, nişan, hagvan kalymabı nənbinə?
mık`ar, əq`ın, limon, miz, oza, qətqe bat`rayn, yugun, oxhne, ok`ne, q`əhalın, zırgın, naxxvəriy, t`elefon, micagin.

3 Kalymabışee neni sualbışisiy cavab qeli? Kalymayni hiyd sual ok`ne.

qalesda ... ?

otxhuniyn ... ?

ok`anasın ... ?

ilyodğuyın ... ?

hark`inna ... ?

hayk`anna ... ?

4 Cumlebışdi curabışee nenayiy deş?

- A) sualna
- B) ook`anna
- C) xabarna
- Ç) nida

5 Cumlebışdi k`anek nen işaarabine giyxhenbı? İşaarabışin dobi ok`ne.

6 Cumlebışee nekki geeb nenan vooxhi?

- A) sual
- B) nida
- C) xabar
- Ç) qəbəqqəna

MİCAGIN XƏV

Sevil mə`əllime uşaxar çoleeqa iviykaras vukku. Uftanın ts`ıviliyn miç`eediyniy vod. Əq`ənane ölkabişeeqa aletxu əlhəəni şit`yaaşin turuğiy g`ece. Şit`yaaşin sesbı k`iliy qeetxha, tabiat ak`eeyiy g`ece.

Mə`əllime uşaxaaşik`le uvhuyn:

– Sanıxha şı şokasana əlamatbı ats`axhya`ane kalymabişikan dars ilğeç`u. Həşde vuk`ul ooqa avqu, xəəqə ilyaake. Mançin əlamatbı eyhes əxəye?

Uşaxar xəəqə ilyaakı, harung`vee cuna fikir uvhuna:

- Xəv lezani rangal vod.
- Xəv lagarada vod.
- Xəv məttıda vod.
- Xəv ayazıka.

Qiyğa meed fıkrbı eyhenbı. Mıglek ayxuyne Kamalee hiççud eyhe deşiy.

- Ğu nya`a yušen hidee`e?
- Xəv micagda vodva uvhu, Kamalee əqəna hı`ı.

Uşaxar sîk`ılba gahna nîq`bı dena avxu. Qiyğale ts`etta g`idecuyn karbı g`acu uvhuyn:

- Xəən aq`va vod havaxanı`ı.
- Xəv micagda vod.
- Xəv mık`ada vod.

Luğat

T`uruğ – şit`yaaşın g`atar

Ak`eeyiy – yaseyiy

Havaxanı`ı – aq`va qı`ı

?

1. Mə`əllime uşaxar nyaqane vukku?
2. Mə`əllime uşaxaaşik`le hiçone uvhu?
3. Uşaxaaşe xəybışdı hək`ee nen fıkrıbıne uvhu?

G`AYDABI:

Sualna cumle

Qıdghınıybı ha`ang`a, si yısa fıkrı sualı cumleyka eyhi.

Vaqa xhulelle senne vodun?

G`u xhuled`esdi sınıfeene qədəqqə ?

Sualni cumlebışdı k`anek sualıń ışaara (?) qıyxhxhen. Sualni ışaarayle qiyğa ts`ebna cumle xənni hərfıka gıvıyğalna.

1. Sualbışıs alıghınıybı qele?

1. Yiğın do, familiye hicone?

2. Vaqad xhulelle senne vodun?

3. G`u neni sınıfeene qədəqqə?

4. Yiğni milletın do hicone?

2 Alidghınıybişis qidghınıybi ok`ne.

1. ... Mana ç`alageençeniy qoö?
2. ... Dekkika sanarniy qoö?
3. ... Oşbı gyatxasniy hark`ın?
4. ... Manbişik`le sa syo g`oocenane?
5. ... De`es, avqas vəvxu deş.

3 Sualın işaarabı gixxhı ok`ne.

*İna suva şavnane, baba
Havaa nimeegayiy ittuba.
– Yiğna dixav, yiğna dixav vob.
– İna dama şavnane, baba
Ham seseka vob, ham k`oraba
Bat`rayna dixav, yigna vob.
– Ç`alaq şavunne vod, baba
Nimee micagda g`ece q`oma.*

Məmməd Aslan

4 Şavusseyyi geed qidghınıybi (sualbı) hiles əxə?
Sualbı ok`ne.

DYAKKUYNNA XABAR

(Azərbaycan xalq`na xəbar)

1 – sura

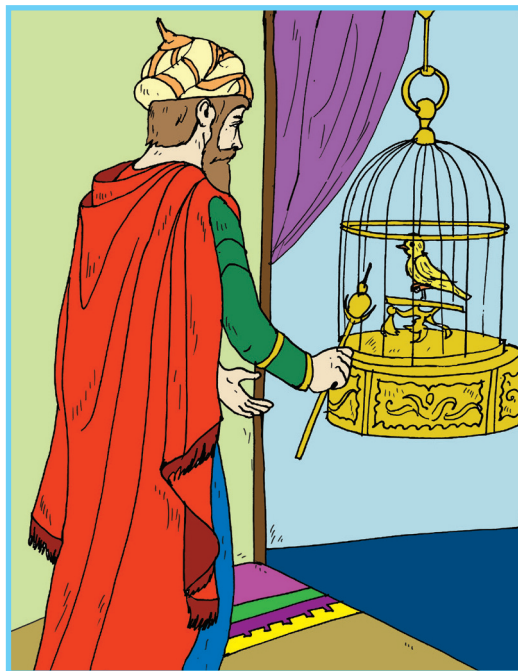
Yiğbişdi sa yiğil sa adamee ç`alaga dyakkuy avqu xaaqa abayle. Mang`vee k`inyaağəykəna ç`emç`e zak`az haa`a. Çilqad gıranın g`ayebi giyk`an. Qiyğaleb dyakkuy mani ç`emç`eeqa g`ookka. Mançıqa ilyakkasda insanır aqqaqqana.

Mani adamiyni bağee geed uftanın evabınan t`et`biniy vod. Bağni yi`q`neyib cagvarani marmarike hav`una fantannana basseyiniy vob. Mani adamee əmr haa`a dyakkuynana ç`emç`e basseyinni k`aneni əqeeqa gyuvaxneva. Vucur yiğis exheqana mançikva gyavak`asva arayle ıxha.

Dyakkuyn yiğiscab kef deşda mə`niy haa`a vuxha.

Adamee şit`yaaşına miz vaats`ana insan t`abalı`ı eyhen, ats`axhelan nya`asiy mani dyakkuyn yiğiscab kef denana mə`niy haa`a.

Mani şit`yaaşına miz vaats`ane insane eyhen: dyakkuys vuc vooxhene cigabişeeqa, çini akveeqa, g`aqa vukkan. Mançin qədəqqə vod: "Vuc vooxhene cigabişee kasib vuxhay, mering`une cigee şah vuxhayle yugda eyxhe".

Luğat

Calag – xəttə yivar eyxhen ciga

Marmar – uftanna g`aye

?

1. Yiğbişdi sa yiğil adamee ç`alaga hıcone avqu?
2. Mançisva nəxübna ç`emç`ene haa`as alivku?
3. Mani adamiyni bağee nəxdun t`et`bine vod?

2 – sura

Mani adamiyk`le g`ecen yiğ-yiğile dyakkuy yi`q`əlqa vob üvxiyxə. Mang`vee ç`emç`eyn akka aaqı dyakkuy g`aqa g`ooka. Şit`ena iyessiyi şit`yaaşına miz vaats`ana insan balkanaaşıl aleepxı, dyakkuyni qihna avayk`an.

Dyakkuy suvabişile, derabişile ulyooxa, damabişee əvəyxər, xhyan əlqəəne cigabişeençe xhyan ulyoğa. Qiyğaleb sa yivelqa gyuvxu yik`eençe eyhen:

– Can vatan! Nimeecabıy ğu micagba! Yivele-yivelqa, bitağile-bitagılqa ulyooxa dyakkuyn şadna mə`niy haa`a.

– İyesse eyhen mattuvxhesda iş vob: zı mana k`inyaağəykeni ç`emç`ee, vardbişdi yi`q`nee huvacı; xhyanıd, otxhuniydı huveeyid,mançis meeb çini vuqəqacabıv vukkan.

– Şit`yaaşına miz vaats`ane insane iyessiyk`le eyhen, ğu mançile mat mexhe. Gırgıng`us çına vatan, dekkin xav ıkkın. Dyakkuy hinyaa çileb alqana vob. Çileb alqa vuxhay, hinyaa gırgınçile ooqan vod.

Luğat

Ç`emç`e – t`ank`iy

K`inyaağə – g`ızıl

Vuq – akvaa

1. Yiğ-yiğile dyakkuyk hicoyiy eyxhe?
2. Dyakkuyn alivxu qabıme, hicovane eyhe?
3. Şit`yaaşına miz vaats`ane insane hicovane uvhu?

1 K`at`bışdi cigabişeeqa əlamət hagvan do bı ok`ne.

cagvaran, ... xhırın

ittun, ... g`ekvan

mık`an, ... ç`əran

muğun, ... yoxxaran

Q`ÖYRE HAMBAZAR

Q`öyre hambaz ç`alaga iviykariy. Sayid manbıŝdi ögeeqa syo qiğooxha. Hambazaaŝına sa ek`ra yivılqa ılqeç`e. Manasa hambaz hixvas əxə deŝ. G`apt`ı çaraa ina g`ilexha, vucee vuc qik`uyng`ul haraççe.

Syo ing`usqa deles quvxha, pətyaqqi`kva iğikara`a. Gadee nafas hixtele. Goyne syoyun ing`uni aq`vake evabı ha`a, qik`ıyng`us hı`sabı`ı avayk`an.

Syo abk`iniyng`a, yivile hambaz g`e`eç`u əqəna ha`a-ha`a hambazık`e qiyghanan:

– Syoyin vak`le k`ireeqa hiçone uvhu?

– Syoyin zak`le uvhuyn, hambazıs giç`nang`a heebaxvanbı deŝ.

Luğat

Hambazar – dostar

Giç` – g`orxu

1. Hambazar nyaaniy iviykar?
2. Hambazaar nya`a hepxi?
3. Syoyin hambazık`le hicone uvhu?

G`AYDABI:

Nidana (ona`ana) cumle

• Nidani (ona`ani) cumlebişik`a si haa`ani yuşeyn, gafın şadxhay, q`ərq`iniy, matxhay hi`s hav`uy, onu`iy, əmir huvuy va medın hi`s-bı hagva. Nidana cumle axtını sesekva, q`arats`ani intonatsiyeyka qəbəqqəna va k`anek nida işaraa giyxhen. Nidani cumleyle qiyğa ts`ebna cumle xənni hərfıka giviyğalna.

Zak`le hicoyiy g`ece! Nima yftanın bağıy!

- 1 Nidayn işaara gixxhi cumlebi ok`ne.

*Aman Man hicoye vod?
Xəybi g`əhdəqqə Ç`iyebi hegħa
İlekke, himaa xəbna ik`eyk`iy vüqqə*

- 2 Vakeğhana nidayn cumlebi ok`ne.

- 3 Mətnena nidana cumle daftareeqa ook`ne.

Horalay

Sabiree ç`alagni k`ane vəq`əbiniy uxhuyxhana`a. Mang`us horbi hi`i xivin cəmə`ət aldamiş ha`as ikkiykin. Sayangaba haray haa`ana:

– Ay aman, himaasar canavar, canavar, canavar! Cəmə`ət kumagıs adaylen. İlyakasse canavar kar deşod, sa Sabir ulyorzul vor əxəna ha`a.

HƏYDAR BABA AZARBAYCANNI

XALQ'INA LİDER

Həydar Əliyev – Azərbaycanı gırgınbişda lider vorna. Mana 1923-sen mayni vuzani 10-cil Naxçıvane yedike ıxha.

Həydar Əliyev Azərbaycan demokratik respublik`ayna əsas gıvxhu. Mana geer vaats`ana insanniy. Həydar Əliyevı uşaxar geebniy vukkuykananı. Cavanna nasıl geebni vukkuykan. Həydar Əliyev uşaxaaşika gaf haa`as vaxt t`abal haa`ananiy.

Həydar Əliyev dünyeyle ark`ıneeyir, yişdi yik`bışee hammaşe axu vorna. Həşde cuna iş maŋuni duxee vukekka.

Luğat

prezident – ölyka idaara ha`ana

umummilli Lider – gırg`ıng`ukle ats`ana, yəq haagvana insan

1. Həydar Əliyev nenken yedike ıxha?
2. Həydar Əliyev nəxürna insanniy vor?
3. Həydar Əliyevna iş həşde şavane vukekka?
4. Mana geer vaats`ana insanniy - cumleyna mə`na eyhe?

XHEBİLLE RANGNAN BAYRAX

*İn xhebillle rangnan bayrax
Yızın ulen işix vod.
Şi g`attıpxhınne gyoğeençe
Vuxuna xənevür.*

*Çilyna vaziy xəneb
Geedxhe zas ikkiykan.
Vaz çilyna i`mı`k akar,
Xəneb çilyni ts`ayik.*

*Xhebillle rangnan bayrax
Şas umudiy dirak vod.
Yişdi yəqqı`lqa
İşix gıayhen mayak vod.*

Luğat

Xhebillle rang – bayraxın rangı
Xəne, vaz – bayraxılın oodun nişanı
Xənevür – göy qurşağı
Mayak – gamıbişis yəq haagvan işix
I`m – t`ucva

?

1. Bayrağıqa xhüllele rangne vodun ?
2. Bayrağılyna xəneyiy vaz nişkiy akar?
3. Bayrağılın rangı nəxüdne gitk`in vodunbı?
 - A) Lagarane rangnan hıcone hagva?
 - B) Ç`ərani rangnan nena mə`nani hooli?
 - C) K`at`ileni rangnan nişiken xabar hooli?

İlğəç`uynçin yik`el qali`iy

1 Huvuyni kalymabişiqə ilyaake. Qətqə.

*Ts`ettiyni kalymabişdi cərgayn hicoyiy hagva? Nen sualı hiles eyxhi?
Q`öd`esdi kalymabişdi cərgayn hicoyiy hagva? Nen sualı hiles eyxhi?
Xhebıd`esdi kalymabişdi cərgayn hicoyiy hagva? Nen sualı hiles eyxhi?*

1. Zakatala, ç`alag, mızaray, gev, arag, dama, Valiy, suva, şit`, balkan, dadal, syo, şahar, kira, yak`v, aslan, t`at`aa, süvə.

2. Ats`aykvan, otxhan, hoochar, g`ilexha, g`adayxhvan, geşşi, g`iysan, orzulyna, ilveexha, giyts`an, sa`asın, hoğalaş, ezuyn.

3. Uftanın, micagın, bat`rayn, q`əhalın, yugun, yudugun, ts`oban, k`oran, axtıyn, ç`əran, zırgın, k`arın, mık`an, hissaxan, üç`üdü.

2 Huvuyn kalymabi cinsbişilqə curu`u ok`ne.

mə`əllim, didey, doxtur, q`acir, q`öv, xav, maymun, insan, Kamal, naft, kosmos, qən, nexirvan, ərdava, ts`ıq`ıy, ərik, k`at`e.

3 Kalymabi qətqə. Ts`etta xaan həyvanar hagvan kalymabi, qiyğad ç`alagın həyvanar hagvan kalymabi ok`ne.

mısva, syo, qən, umul, balkan, yats, urg, süvə, g`i`ye, q`acir, pelyang, t`s`e, bissiy, vaşşag, zer, xvaa, pırsıq`, syokka, nyaganis.

4 Hicone ha`a? sualı cavab qelen cuvabbı ok`ne.

g`adaxhvanna, g`oyk`alna, ..., ..., ..., ..., ...

5 Xəttavalla hagvani kalymabişik avğançe xat` ts`ıts`e`e.

şity`ar, qiysan, uleppi, danabi, selyar, q`ırqı`mı`t`, mikrofon, çuba, dixav, yişba, t`ubar, vuq`na, mirtel, ç`ığır, adisşe, sukbi

Buraxılış məlumatı

Saxur dili 2

Ümumi təhsil müəssisələrinin 2-ci sinfi
üçün Saxur dili fənni üzrə

DƏRSLİK

Tərtibçi heyət:

Müəlliflər:

Zəbərçət Süleymanova
Şakir Navruzov
Gulcahan Osmanova

Nəşriyyat direktoru
Dil redaktoru
Kompüter dizaynı
Korrektor
Texniki redaktor
Rəssam

Rəhilə Soltanqızı
Muradova Yetər
Nigar Feyzullayeva
Ramazanova Solmaz
Ruslan Mahmudov
Dilbər Əhmədova

© Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin qrif nömrəsi: 2023-007

Müəlliflik hüquqları qorunur. Xüsusi icazə olmadan bu nəşri və yaxud onun hər hansı hissəsini yenidən çap etdirmək, surətini çıxarmaq, elektron informasiya vasitələri ilə yaymaq qanuna ziddir.

Hesab nəşriyyat həcmi 7,2. Fiziki çap vərəqi 10. Formatı 57×82 1/8.

Kəsimdən sonra ölçüsü: 195x275. Səhifə sayı 80.

Şriftin adı və ölçüsü: məktəb qarnituru 12-14. Ofset kağızı. Ofset çapı.

Sifariş . Tiraj . Pulsuz. Bakı – 2023.

Əlyazmanın yığıma verildiyi və çapa imzalandığı tarix: 07.02.2023

Çap məhsulunu hazırlayan:

Çaşıoğlu Eİ MMC

Bakı şəhəri, M.Müşfiq küçəsi 2A.

Çap məhsulunu istehsal edən: